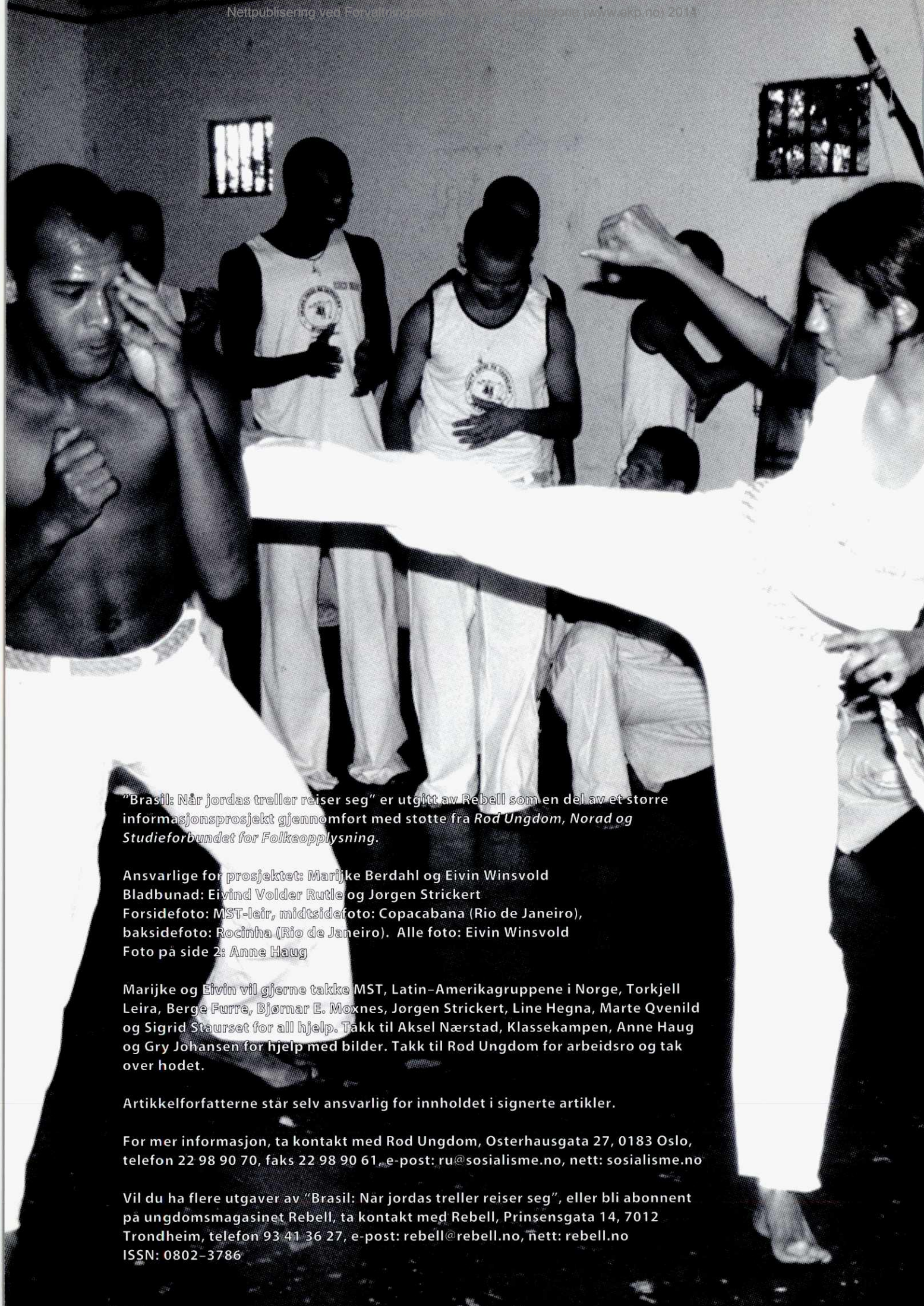

Brasil:

**Når jordas treller
reiser
seg**

"Brasil: Når jordas treller reiser seg" er utgitt av Rebell som en del av et større informasjonsprosjekt gjennomført med støtte fra Rod Ungdom, Norad og Studieforbundet for Folkeopplysning.

Ansvarlige for prosjektet: Marijke Berdahl og Eivin Winsvold
Bladbunad: Eivind Volder Rutle og Jorgen Strickert
Forsidefoto: MST-leir, midtsidefoto: Copacabana (Rio de Janeiro),
baksidefoto: Rocinha (Rio de Janeiro). Alle foto: Eivin Winsvold
Foto på side 2: Anne Haug

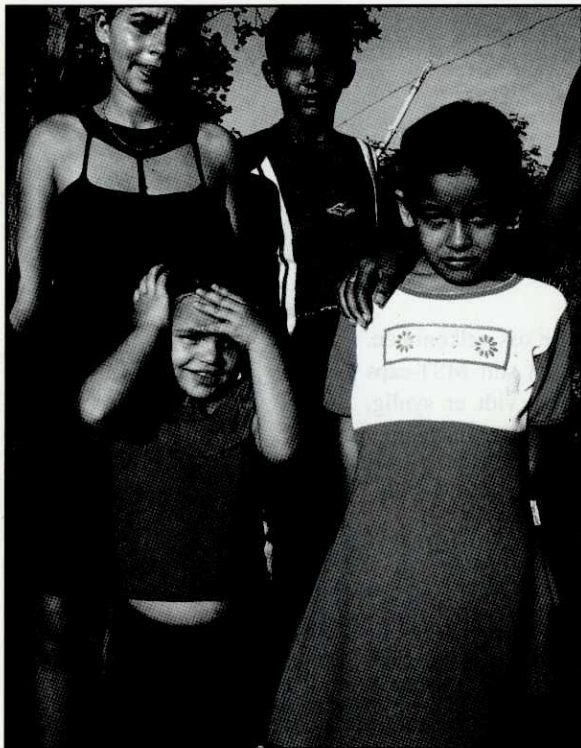
Marijke og Eivin vil gjerne takke MST, Latin-Amerikagruppene i Norge, Torkjell Leira, Berge Furre, Bjørnar E. Moxnes, Jorgen Strickert, Line Hegna, Marte Qvenild og Sigrid Staurset for all hjelp. Takk til Aksel Nærstad, Klassekampen, Anne Haug og Gry Johansen for hjelp med bilder. Takk til Rod Ungdom for arbeidsro og tak over hodet.

Artikkelforfatterne står selv ansvarlig for innholdet i signerte artikler.

For mer informasjon, ta kontakt med Rod Ungdom, Osterhausgata 27, 0183 Oslo, telefon 22 98 90 70, faks 22 98 90 61, e-post: ru@sosialisme.no, nett: sosialisme.no

Vil du ha flere utgaver av "Brasil: Når jordas treller reiser seg", eller bli abonnent på ungdomsmagasinet Rebell, ta kontakt med Rebell, Prinsensgata 14, 7012 Trondheim, telefon 93 41 36 27, e-post: rebell@rebell.no, nett: rebell.no
ISSN: 0802-3786

Innhold:

Seattle, Davos, Washington DC, Millau, Melbourne, Praha, Seoul, Nice, Göteborg, Genova, Brüssel, Oslo. Seattle har avfyrt en kule som rikosjetterer fra by til by, fra kontinent til kontinent, og man aner at den før eller siden kan treffe sitt mål.

Slagordet "En annen verden er mulig" har gitt gjenklang blant folk verden over. I "Brasil: Når jordas treller reiser seg" forsøker vi å vise **hvilken** annen verden som er mulig.
Kos deg med magasinet!

Oslo, våren 2002
Marijke Berdahl og Eivin Winsvold

Å skape sin egen framtid
– om De jordløses bevegelse **4**

Langt fra Kardemomme by
– Brasils historie **6**

Sosialisme i praksis
– kampen for jord **8**

Globaliser kampen, globaliser vona
– valutaens fall **11**

Sosialisme under Sydkorset
– Verdens sosiale forum **12**

Et utenkelig forum
– i Porto Alegre og New York **16**

Stolt eller struttende?
– kjønnsroller i Brasil **17**

Marinhos makt
– media i Brasil **20**

Motstandskamp på indiansk vis
– zapatistene i Mexico **22**

Global zapatisme – heia Nittedal!
– to bevegelser **24**

Den virkelige solidariteten
– solidaritetsbrigade **26**

Sosialismen, for eksempel
– et alternativ **28**

Til forsvar for de fattige landene
– systemdebatt **30**

Etter Seattle
– antiglobaliseringsbevegelsen **32**

Vite meir?
– nyttig informasjon **35**

Å skape sin e

fr

Det er en tidlig morgen i februar. Jeg sitter sammen med mitt reisefølge, Eivin, i MSTs minibuss på vei til en bosetting. Vi befinner oss i Brasil, nærmere bestemt i delstaten Pernambuco. Utsikten består av åkrer, åkrer og atter åkrer. En del er dyrket opp med mais og ris, men de aller fleste ligger brakk.

“60% av alle bøndene i Brasil bor her i nord-øst, derfor er dette et strategisk viktig område for MST.” Christiane Cavalcanti de Albuquerque, MST-medlem og ansvarlig for helse i delstaten Pernambuco, snakker. Hun skal være med ut til bosetninga for å finne ut om ting går bra, og om det trengs hjelp av noe slag der.

Etter tre timers kjøring tar minibussen av fra hovedveien. Vi humper ned en smal grusvei, langs velstelte jorder med avlinger som er klare til å høstes. Fra jordene kommer det stadig mennesker, på vei til lunsj. Mange av dem bærer MST-caps, som ikke er røde lenger. Sol og vind har endret fargen til en mellomting mellom rosa og

oransje. Det er tydelig at vi begynner å nærme oss bosetninga. Langs veien dukker det opp et skilt med MST-logoen på der det står “Ocupar!”, jeg kjenner igjen slagordet fra utallige artikler om MST. Etter en liten stund kommer neste delen av det, “Produzir!”, og til slutt “Resistir!”.

Så er vi kommet til bosetninga. Bussen kjører inn på tunet. Et digert kors rager midt i en ring av hus. Alle husene, bortsett fra ett, er laget av svart plast. Bussen stopper utenfor den ordentlige bygningen. “Velkommen hit til Nossa Senhora de Aparecida” sier Pedro, en eldre mann med dype furer i ansiktet. Flertallet av bosetningas familier er også møtt

opp for å hilse oss velkommen. Pedro bærer en slitt MST-cap hvor logoen så vidt er synlig. “De som står her er halvparten av alle innbyggene i bosetninga”, forteller han. “Det er bare tretten familier her til sammen.”

Pedro vil gjerne ha oss med på en omvisning. En gjeng med barn fotfølger oss når vi begynner å tusle rundt. De betrakter bleke nordmenn med store, nysgjerrige øyne. Barna er både hvite og svarte, men de fleste har en hudfarge et sted midt imellom. “Vi okkuperte dette jordstykket i 1998. Vi bodde i leir her i flere år, før myndighetene gjorde den om til en lovlig bosetning i fjor. Nå venter vi på etableringsstøtte og lån til å

bygge ordentlige hus. Pengene skulle kommet for lenge siden”, sier Pedro oppgitt.

Frivillig kollektivisering

Vi går videre til åkrene som omkranser husklyngen. Det lukter friskt av de frodige avlingene rundt oss. Pedro peker og forklarer: “Her jobber vi voksne hver dag fra femtida om morgenen til femtida om kvelden, med en lunsjpause midt på dagen. Barna i bosetninga går på skole i den nærmeste byen.” Læreren de tidligere hadde i bosetninga, har nå blitt for gammel til å jobbe. De venter på en ny.

“Vi dyrker mye forskjellig her: Ris, bønner, gresskar, mais og kaktuser til dyrefor. En stund dyrka vi bomull for universitetet, fordi de ville prøve ut nye typer bomull. Nå skal vi begynne å dyrke for salg.” Familiene i bosetninga jobber delvis som i et kooperativ. Noe av produksjonen foregår kollektivt, mens andre deler drives av de enkelte familiene. MST oppfordrer til at bosetningene skal drive kollektivt, men det er alltid frivillig å tilslutte seg. “Vi vil ikke risikere å ende opp med en mislykket tvangskollektivisering ovenfra, slik de gjorde i Sovjetunionen”, forklarer Pedro.

Han tar oss med videre til husdyrene, 5 kuer og en geit. Kuene står og dører i sola. Det virker som de tåler varmen like dårlig som oss. Husdyrene produserer nok melk til å dekke bosetningas eget forbruk, og litt til som selges i den nærmeste byen. En dame i 40-årene vinker oss inn i

MST-aktivist: Christiane er med i delstatsledelsen i Pernambuco

Foto: Eivin Winsvold

gen amtid

av Marijke Berdahl
marijke@sosialisme.no

huset sitt. Hun vil gjerne vise oss hvordan hun bor. Varmen innendørs er overveldende. Den svarte platen huset er lagd av, fungerer nesten som en ovn. Standarden i huset er enkel. Det er ikke lagt noe gulv, Moder Jord brukes i stedet for dyre planker. Veggene er av papp og plast. Rett innenfor døra er det en slags stue, møblert med en

stol og en TV. "Vi hadde TV før vi kom hit", forteller dama stolt. Vi går videre innover i det enkle huset, og kommer inn på soverommet. Rommet er enkelt møblert med en seng langs den ene vegg.

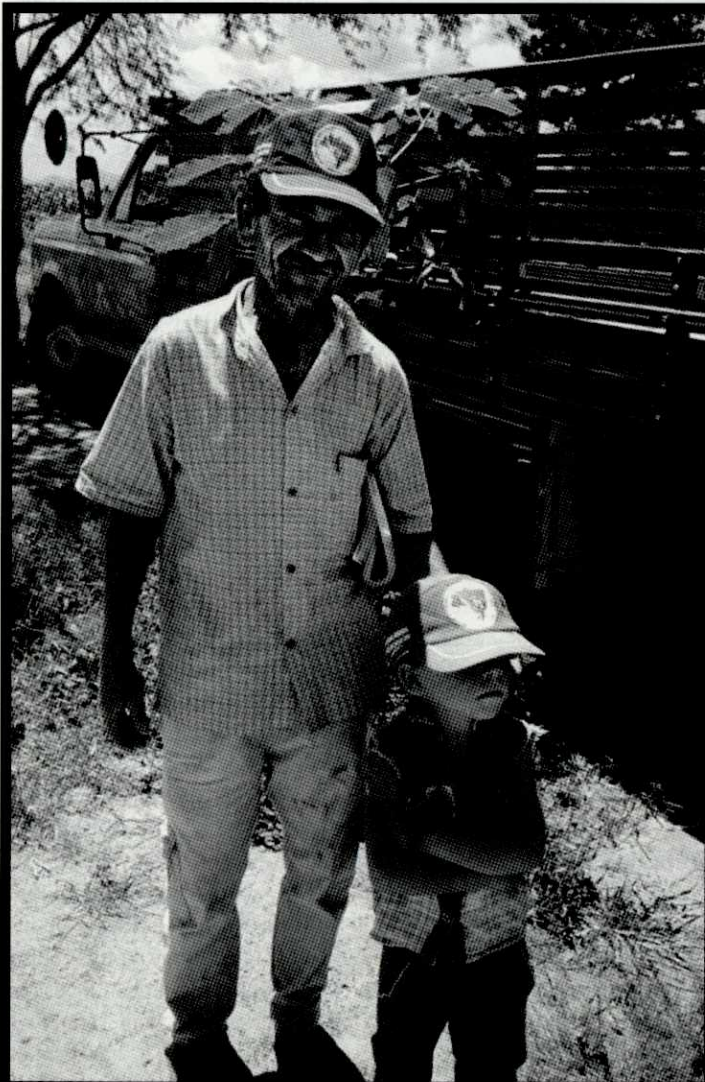
En saftig øgle

"Hvor mange bor dere her?" spør jeg. Hun svarer at hun bor

sammen med datteren sin og hennes barn. I bakgården har de et par høner og en øgle i et bur. Vi lurar på om det er et slags kjæledyr. "Det er god mat i øgla!", forklarer hun. "Vi kan spise den når den er blitt tre år gammel." Hun viser oss ut av huset, hvor Pedro står og venter. "Nå hva synes dere. Det er ganske fint her i bostninga, ikke

sant?" spør han spent. Vi innrømmer at vi er imponerte.

"Selv om det er primitivt, må dere huske at vi har klart alt dette uten støtte fra staten. Tenk hvor fint det blir her når lånene kommer!" Pedros entusiasme er stor. Han er stolt over at de har klart å forandre livene sine, helt på egen hånd.

Bosetning: Nossa Senhora de Aparecida okkupert i 1998

Foto: Eivin Winsvold

Langt fra Kard

Hvordan ble Brasil verdens mest urettferdige land?

Jeg har aldri sett så mye fattigdom som i Brasil. Men jeg har heller ikke sett så mye rikdom. Hvordan har det seg at et så stort og rikt land ikke klarer å ta ordentlig vare på sin egen befolkning? La oss prøve å finne det ut.

En koloss

Brasil er det femte største landet i verden med en befolkning på 170 millioner. I Sør-Amerika er Brasil en koloss. Det grenser til alle andre land på kontinentet, bortsett fra Chile og Ecuador, og er like stort som alle de andre landene til sammen. Brasil er også Sør-Amerikas økonomiske lokomotiv. Landets BNP er klodens tiende største. Dessverre er denne rikdommen sørgelig skjevt fordelt.

Urettferdigheten i Brasil er godt dokumentert. I følge en rekke FN-statistikker er Brasil et av landene i verden med størst forskjell mellom fattig og rik. Over 50 millioner mennesker lever for

under en dollar om dagen. Samtidig er landets næringslivsledere blant de best betalte i verden. 23 millioner lever i direkte nød. Ingen by i verden har flere private fly og helikoptre enn São Paulo. De 20 prosent rikeste i Brasil tjener i dag 33 ganger så mye som de 20 prosent fattigste. I USA, et land i Vesten vi gjerne forbinder med sosial urettferdighet, tjener de rike åtte ganger så mye. I Tyskland er tallet seks, og i Polen tjener den rikeste femtedelen tre ganger så mye som de fattigste. Brasil: 33 ganger så mye. Det kalles ekstremt skjev fordeling av ressurser.

Skjev fordeling av jord

Brasil ble "oppdaget" av portugiserne i 1500. (Eller "funnet", som mange brasilianere foretrekker å si. Det bodde jo faktisk folk der fra før...) Portugal var et lite land med få innbyggere. Den portugisiske kronen koloniserte Brasil ved å dele opp landet i 15 skiver, akkurat som

en kake, og gi hvert kakestykke til ulike adelsfamilier. Hver familie fikk koloniseringsansvar og bruksrett for sin del, og områdene gikk i arv. Det er grunnlaget for den skjeve fordelingen av jord som finnes i Brasil den dag i dag.

Brasil er verdensmester i skjevfordeling av jord. Én prosent av jordeierne kontrollerer nesten halvparten av all dyrkbar jord. Det er svært uheldig, for jord er kanskje den aller viktigste ressursen for at fattige i Brasil skal kunne få et bedre liv enn det storbyslummen tilbyr. Det er det De jordløses bevegelse (MST) jobber for.

Et samfunn basert på slaveri

Forholdene for produksjon av sukker var ideelle langs kysten i Nordøst-Brasil, og sukker var sterkt etterspurt og høyt verdsatt på det europeiske markedet. Problemet var arbeidskraft. Indianerne dugde ikke som slaver, og tålte heller ikke de euro-

peiske sykdommene. Løsningen ble å importere slaver fra Afrika.

Omtrent fem millioner slaver ble fraktet til Brasil i perioden 1538 – 1850. Lenge var det mange flere slaver i Brasil enn det var frie mennesker. Sukkerplantasjene, slaveriet og slavehandelen ble selve fundamentet for Brasils økonomi. Det vokste derfor fram et slavesamfunn, det vil si et samfunn basert på slaveri. Dette i relativ sterk kontrast til hva som skjedde i det spanske Amerika, hvor det riktignok fantes en god del slaver etter hvert, men hvor økonomien aldri ble avhengig av negerslaveriet.

Et moderne føydalsamfunn

Skjev fordeling av jord. Et samfunn basert på slaveri. Det er to grunnleggende faktorer for å forstå hvorfor Brasil er blitt et av verdens mest urettferdige land. Sammen forklarer dette hvorfor inntektene har havnet i lommene til de få, og hvordan systemet har kunnet fortsette å fungere. Gjennom historien har Brasils økonomi vært dominert av andre produkter enn sukker, spesielt gull og kaffe. Men samfunnet har fulgt den samme logikken. Kun noen få familier har kontrollert produksjonen og handelen, og samtidig har de dominert politikk og rettsvesen. Dette tilsvarer et føydalsamfunn som i Europa forsvant under middelalderen.

Selv da slaveriet ble opphevet i 1888 (et av de siste stedene på kloden), fortsatte utbyttingen av de svarte. I dag er svarte fortsatt de fattigste i Brasil. De har lavest utdanning, dårligst helse, dårligst betalte jobber, lavest levealder osv. Noe annet som fortsetter, er tankesettet. Oppfatningen av at det er naturlig og normalt at noen er rike og

emomme by

av Torkjell Leira, i Brasil
torkjell@hotmail.com

andre fattige er høyst levende i Brasil, både blant fattige og rike. Og den tanken er like giftig og passiviserende blant begge grupper.

Ingenting er tilfeldig

Brasil er et rikt land. Flertallet av befolkningen er fattig. Er det tilfeldig? Nei! Grunnen til at noen få stikker av med størstedelen av kaka, er nettopp at de sitter med makta til å gjøre det. Det går på maktstrukturer. De formelle maktstrukturene, eller politikken, er ekstremt dominert av eliten i Brasil. De som sitter i Regjeringen og Kongressen representerer interessene til de rike, de som potensielt vil tape på at Brasil blir et mer rettferdig samfunn. Derfor er det svært vanskelig å få gjennomslag for lover eller prosjekter som virkelig vil endre skjevfordelingen av goder.

Militærdiktatur og knebling av det sivile samfunnet

Det er heller ikke tilfeldig at politikken er så elitedominert. I Brasil tok de militære makten ved et kupp i 1964, og beholdt den i tjue år. Under militærdiktaturet ble alle politiske partier forbudt. Det samme skjedde med den frie fagbevegelsen, og kirken var lenge dominert av regimets støttespillere. De tradisjonelle arenaene for diskusjon, bevisstgjøring og medbestemmelse var altså lukket. Presse og media var sensurert, og i skolen var det bare regimets versjon av sannheten som ble formidlet. Hele det sivile samfunnet var i praksis kneblet. Folk fikk ingen erfaring i organisering eller mobilisering, og politikk var bare et skuespill ingen hadde tiltro til. Denne mangelen på erfaring og tillitt er fortsatt et stort problem i Brasil.

Utenlandsgjeld

En annen årsak til at urettferdigheten fortsetter er Brasils internasjonale forpliktelser (les: utenlandsgjeld). Brasil sliter med en enorm utenlandsgjeld. Gjelda i dag ligger rundt 240 milliarder dollar. Det er ufattelige 2100 milliarder kroner, over dobbelt så mye som under den såkalte gjeldskrisa på 1980-tallet.

I dag klarer Brasil å betale renter og avdrag på lånene. Mange kritikere hevder at det faktisk er sittende president Cardosos førsteprioritet. Uansett går det går hardt ut over andre sektorer i samfunnet. Penger som skulle gått til helse, utdanning og jobbskaping blir bundet til betaling av renter. Ett eksempel: I 2000 betalte Brasil 380 milliarder norske kroner i renter og avdrag på lån i utlandet. Samme år var det samlede budsjettet for helse og utdanning omtrent 225 milliarder. Et retorisk spørsmål: Hva kunne de oppnådd ved å investere de 380 milliardene i skole og helsevesen?

Presidentvalg i oktober

I oktober er det presidentvalg i Brasil. De to favorittene er den tidligere fagforeningslederen Lula fra arbeidernes parti PT, og tidligere helseminister José Serra fra det sosialdemokratiske PSDB. På alle meningsmålinger leder Lula. Men det er ikke første gang det har vært slik. Lula har vært PTs presidentkandidat tre ganger tidligere: i 1989, 1994 og 1998. Han har bestandig ligget godt an på meningsmålinger i forkant av valgene, men det er bestandig elitesneskandidat som har vunnet. Likevel: Lula mener PTs sjanser er større i år enn noen gang tidligere.

Stabilitet og endring

To temaer dominerer valgkampen. I et land som enda har hyperinflasjon på 70–80 prosent i måneden friskt i minne, er økonomisk stabilitet naturlig nok et svært sentralt tema. De siste månedenes utvikling i Argentina gjør dette enda mer aktuelt. Cardoso vant to presidentvalg på stabilitet, men de sosiale forskjellene i Brasil er fortsatt enorme. Arbeidsledigheten ligger rundt 15 prosent, tallene for kriminalitet og vold er skyhøye. Derfor er sosial rettferdighet et viktig tema. Dette utfordrer begge leirer. Serra og regjeringspartiene må framstå som arvtakere av en politikk for økonomisk stabilitet samtidig som de må stå for endring av sosiale strukturer. PT, som har mer troverdighet i sosiale spørsmål, må overbevise velgerne om at også de kan gjennomføre en ansvarlig økonomisk politikk. Den 6. oktober går første valgomgang av stabelen i verdens mest urettferdige land.

Torkjell Leira er samfunnsgeograf og jobber som koordinator for Latin-Amerikagruppernes solidaritetsbrigader til Brasil (www.solidaritetsbrigade.org).

Fakta: Brasil

Folketall: 170 mill. (nr. 5 i verden)

Areal: 8,5 mill. km² (nr. 5 i verden)

Hovedstad: Brasilia

Styresett: Republikk, Cardoso president

Språk: Portugisisk, i tillegg en rekke små indianske språk

Religion: Romersk-katolsk kristendom

Fattigdom: 50 millioner lever under fattigdomsgrensa

Utdanning: 20 millioner funksjonelle analfabeter

Urbanitet: 80% bor i byer

Rangering HDI: 57.*

BNP pr. innb.: 6600 US\$ (Norge: 26 000 US\$)

Gjeld til utlandet: ca. 120 millioner US\$

Off. minstelønn: 90 US\$ pr. mnd.

* HDI = Human Development Index, FNs indeks for menneskelig utvikling. Norge ligger på 2. plass av totalt 174 land.

Sosialisme i praksis

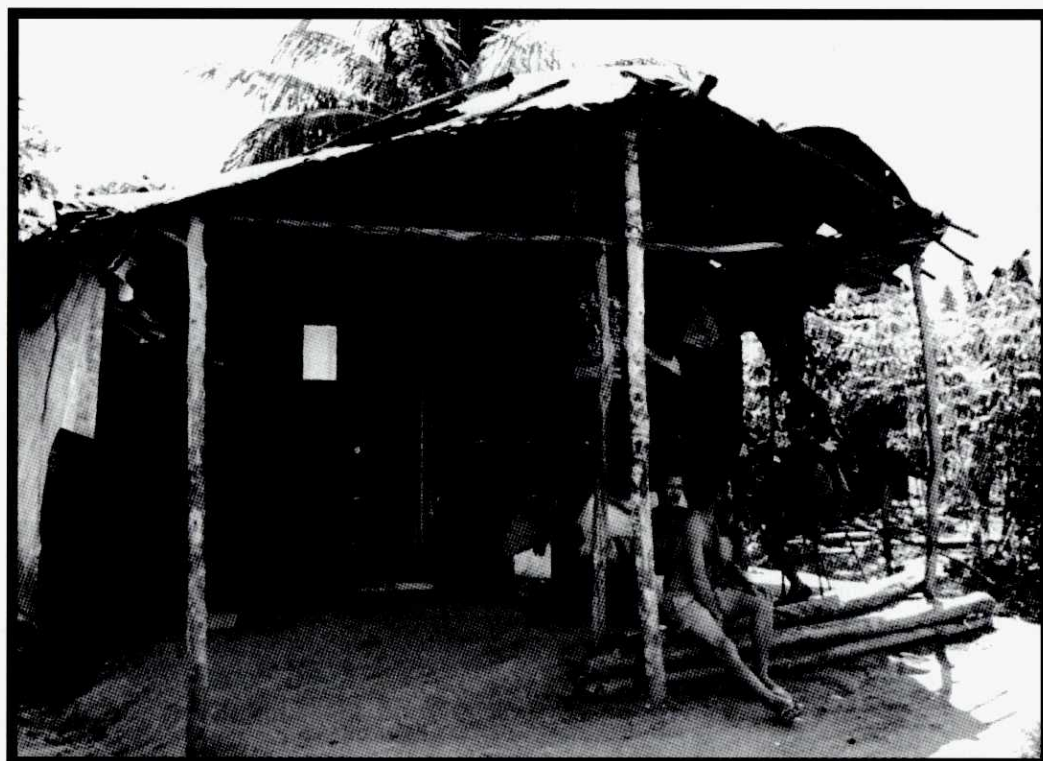
av Marijke Berdahl
marijke@sosialisme.no

– MST er større enn denne leiren. Over hele landet er det folk som oss som sliter med de samme problemene og jobber for de samme målene. Vi må holde sammen for å vinne, for å gjøre Brasil til et land som er bra for alle!

Ordene kommer fra Raminho som holder appell i MST-leiren "Chata". De fleste av de 300 familiene har samla seg under et stort tre på møteplassen. Vi er på det ukentlige leirmøtet. Familiene har bodd i plasttelt i ett og et halvt år, og begynner å bli lei. Stemninga er heller dårlig. Det har vært mye kranling i ledelsen og én har nettopp trukket seg. Raminho kommer fra delstatsledelsen, og prøver å inspirere til fortsatt kamp. "Vi må huske hvem vi kjemper mot! Vi kjemper ikke mot naboen, ikke mot andre jordløse, men mot de som eier og ikke vil dele. Når dette blir en bosetning vil vi begynne å bygge hus. Vi skal dyrke mat så ingen går sultne og vi skal gjøre skolene bedre. Nå kreves det bare at vi ikke gir oss!", fortsetter Raminho. Stemningen begynner å bedre seg. Raminho blir stadig avbrutt av slagord og positive tilrop. Etter appellen går mannen som hadde trukket seg fra ledelsen opp, og presiserer at han vil jobbe videre med MST. Kunngjøringa blir møtt med stormende applaus.

For de uorganiserte

De jordløses bevegelse, Movimento dos trabalhadores

Plasthus: Slik bor familiene ofte i flere år før leirene får status som bosetning.

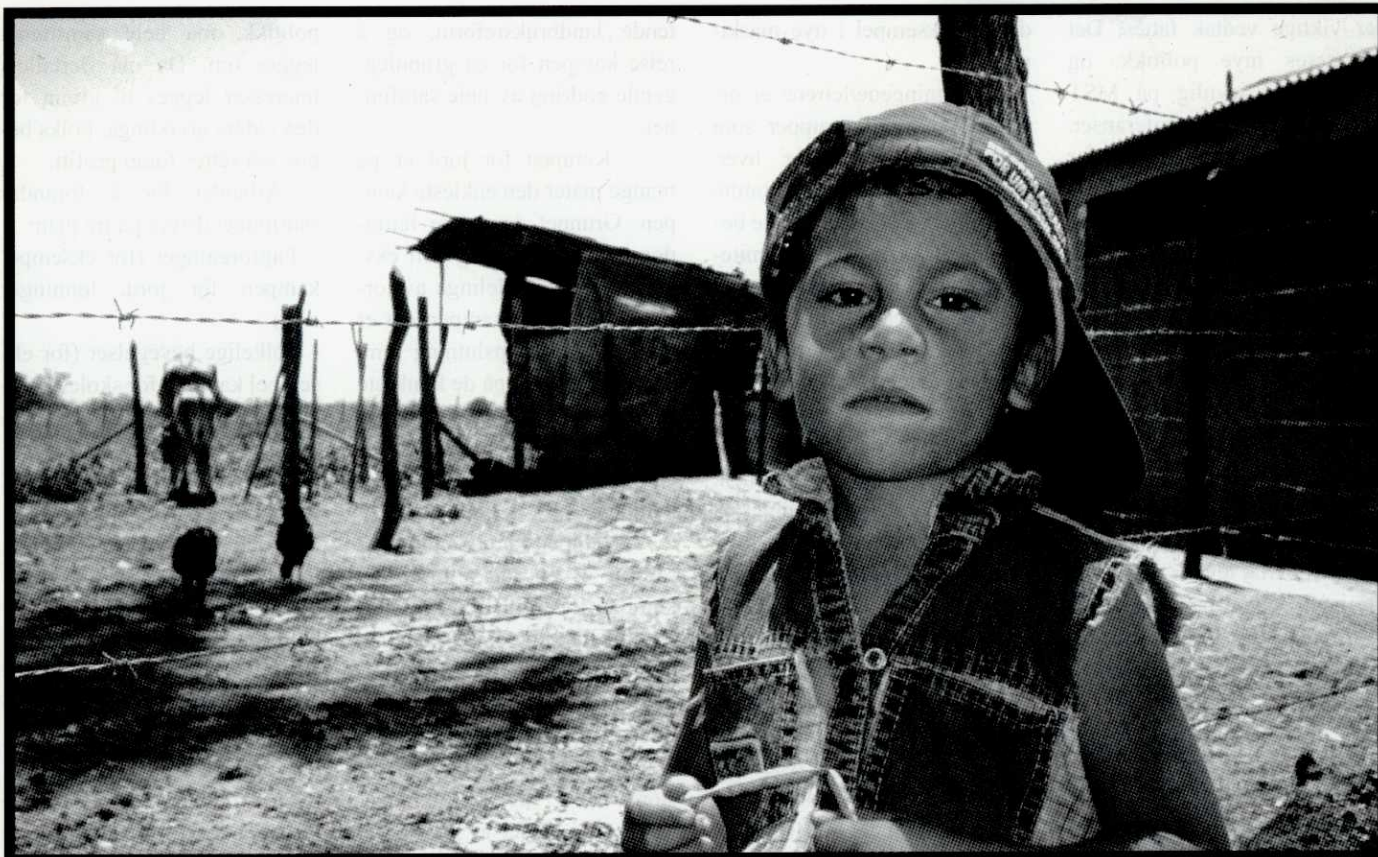
Foto: Aksel Nærstad

rurais Sem Terra (MST) blir kalt den viktigste sosiale bevegelsen i Latin-Amerika, og er kjent for sin kamp for fattige og landarbeidere i Brasil. MST starta med at brasilianske småbønder på begynnelsen av 1980-tallet bestemte seg for å starte en ny organisasjon for jord. I 1985 arrangerte de sin første konferanse der MST ble stiftet, med støtte fra deler av den katolske kir-

ka. Her ble den lett gjenkjennelige logoen vedtatt, som nå blant annet pryder capser, flagg, skoledagbøker og t-skjorter. Samme året fant den første okupasjonen sted – et MST-flagg valet for første gang over et okupert område.

I løpet av ti år har MST organisert mer enn halvannen million brasilianere. De er etablert i 24 av landets 27 delstater. I

Brasil i dag er det 5 millioner jordløse, MST har oppretta bosetninger for 380.000 av dem. De har klart å organisere jordløse, arbeidsløse og analfabeter, og bygd opp en stolthet og identitet blant disse. Store grupper, som myndighetene tidligere ikke behøvde bry seg om, har gjennom sin egenorganisering blitt en politisk kraft. MST øver i dag innflytelse over politikken

Fra favela til bosetning: Silvios foreldre vokste opp i slummen. Nå eier familien sin egen jord.

Foto: Eivin Winsvold

og i samfunnslivet, og er en av de brasilianske myndighetenes kraftigste og mest kritiske oppo-
nenter.

Blant fattigfolk og i store deler av middelklassen i Brasil er MST populære. Går du med noen av effektene deres på deg på gata, får du stadig positive tilrop. Men, MST utfordrer de fleste: Da de okkuperte kontorene til Landbruksdepartementet var det mange – også i middelklassen – som ble skeptiske. De følte at deres egen posisjon var trua. Raminho har følgende kommentar til dette: “Vi jobber ikke for at middelklassen skal bli fornøyde, men for at fattige skal få noe å leve av.” Han peker på at det er viktig å ha støtte i befolkninga, men at MST ikke kan basere arbeidet sitt utelukkende på det: MST stoler bare på seg sjøl.

Kokebok for jordokkupasjon

Jordokkupasjonene har blitt selve symbolet på MST sin kamp. La oss ta en nærmere kikk på disse aksjonene: En jordkonflikt kan deles opp i fire faser; forberedelse, okkupasjon, leir og bo-

setning.

Først finner MST et område med jord som oppfyller kriteriene slik de står i Jordreformen. Jordreformen er en del av Grunnloven i Brasil, og den sier at eiendom må *oppfylle sin sosiale funksjon* for at eiendomsretten skal gjelde. Dersom jorda for eksempel ligger brakk, har staten rett til å overta den. MST okkuperer med andre ord områder som staten burde ha tatt over, og jobber deretter for at staten skal godkjenne jorda som deres. For kort tid siden ble det imidlertid vedtatt en ny lov i Brasil. Denne loven forbyr staten å gi okkupantene eiendomsretten til okkupert jord. Dette problemet omgår MST ved å okkupere jord som ligger like i nærheten av den de egentlig vil ha!

Så snart MST har funnet et passende område, begynner mobiliseringa til okkupasjonen. MSTere reiser rundt i favelaen, snakker med jordløse og landarbeidere, og inviterer dem på møter. De informerer om MSTs historie og om jordsituasjonen i Brasil. De viser hvordan man okkuperer, hvordan man bygger

de midlertidige plasthusene, og hvordan leirene og bosetningene bør organiseres. Antallet familier som er med og okkuperer, varierer fra noen titalls til flere hundre. MST legger vekt på ikkevoldelige metoder, men okkupantene blir ofte møtt av voldelig politi, militære styrker eller jordeierens egne vaktstyrker. – Flere hundre mennesker har i løpet av MSTs historie blitt drept under okkupasjoner.

Selve okkupasjonen skjer som regel tidlig om morgenen. Familiene møtes på et avtalt sted og går samla til det bestemte området. De har med seg alle eiendelene de trenger for å overleve, mens MST skaffer de tyngre materialene. Under marsjen er det vanlig at (det etter hvert klassiske) slagordet “Okkuper! Produser! Stå i mot” gir gjenlyd i landsbyene de passerer. Få timer etter at området er okkupert, er det reist en leir med midlertidige hus av plast. I disse husene blir okkupantene ofte boende i flere år mens de venter på at leiren skal bli godkjent som en bosetning. Dyrking av jorda begynner så raskt som mulig, både for at folk

skal få mat, men også for å ha et arbeid. Hvis det tar lang tid før leiren godkjennes som bosetning, blir det opprettet skole, møtelokale og helsestasjon på stedet.

Når en leir blir godkjent som bosetning betyr det i klartekst at Direktoratet for jordreform (INCRA), innlemmer leiren i Jordreformen. Dette kan ta alt fra et par måneder til flere år. Familiene får da tildelt hvert sitt stykke jord, de får midlertidig skjøte på jorda, og skriver under på en nedbetalingsplan for 10 år. Familiene i leiren bestemmer sjøl om de vil ha sitt eget jordstykke, eller om de vil drive jorda sammen med flere andre familier. Som oftest velger de en kombinasjon. Etter at leiren har fått status som bosetning, får den tilgang til lån for å starte opp med jordbuk og for å bygge skikkelige hus.

Sosialisme i praksis?

En MST-bosetning fungerer på mange måter som et lite, sosialistisk samfunn. *Demokratiet* står i sentrum. I bosetninga har de allmøter der problemer tas opp til grundig diskusjon, og

der viktige vedtak fattes. Det diskuteres mye politikk, og mange drar jevnlig på MST sine ulike konferanser. Utdanning er veldig viktig for MST. De mener at en god utdannelse er en forutsetning for å komme seg ut av fattigdommen. Derfor har hver bosetning som oftest sin egen skole, med undervisning for både barn og voksne. Skolene følger MST sin egen undervisningsplan: "Vi kan ikke bare adoptere undervisningsmetodene til den offentlige skolen. Vi må knytte undervisninga opp til den virkeligheten barna lever i, og barna må igjen kunne påvirke skolehverdagen sin", forklarer Pedro Walthien fra bosetninga Charqueadas. Han forteller at MST prøver å starte opp utdanning retta direkte inn mot yrker i landbruket. "Vi driver ikke jordbruk på samme måte som andre utenfor MST. Vi driver økologisk, og trenger derfor en annen utdanning enn den som tilbys i den offentlige skolen. I tillegg vil vi være mest mulig uavhengige av staten, vi vil ikke være avhengig av den staten vi kjemper mot." Når jorda drives kollektivt, bestemmer familiene i fellesskap hva overskuddet skal gå til: Noen ganger blir det fordelt mellom familiene, andre ganger investeres

det for eksempel i nye maskiner.

Bosetningene/leirene er organisert i familiegrupper som velger en koordinator hver. Koordinatoren sitter i en komite som utgjør ledelsen for hele bosetninga/leiren. Denne komiteen arbeider hovedsakelig med utdanning, helse, kultur og produksjon. To ganger i året møtes representanter fra bosetningene/leirene til en regional konferanse, hvor de velger en ledelse for hele regionen. Ledelsen for delstaten velges på en årlig konferanse hvor hver region har 10 representanter. På nasjonalt nivå er valgene annenhvært år. Det er ingen leder i MST, bare et ledelseskollektiv. Ledelsene fungerer nemlig på den måten at hver person har sitt ansvarsområde. Alle må være med og besøke bosetninger og leirer, og det blir forventet at ledelser på alle plan deltar direkte i okkupasjoner. MST jobber bevisst for å hindre at ledelsen hever seg over "grasrota".

For et annet samfunn

MST driver omfattende arbeid på mange felt. Kampen for jord er naturligvis helt sentral, men utgjør likevel bare en del av arbeidet til MST. De har i tillegg to hovedmål: Å få til en omfat-

tende landbruksreform, og å reise kampen for en grunnleggende endring av hele samfunnet.

– Kampen for jord er på mange måter den enkleste kampen. Grunnet den store fattigdommen i Brasil, og den ekstremt skeive fordelinga av jorda, er dette den kampen det er lettest å få oppslutning om. Folk får lett øye på de konkrete resultatene av kampen for jord. Kampen for jorda danner utgangspunktet for de to andre kampene.

– Kampen for en landbruksreform er en videreføring av kampen for jord. Den omfatter en fullstendig omlegging av den brasilianske landbrukspolitikken. I dag er hovedmålet å tjene penger for å betale ned utenlandsgjeld. Samtidig sulter store deler av befolkninga. MST vil i stedet at jordbruket skal organiseres for å dekke befolkningens behov for mat, og ikke markedets behov for varer. Jordbrukspolitikken må legges om slik at småbønder får muligheten til å produsere nok til at de kan selge et overskudd på markedene.

– Kampen for å forandre hele samfunnet følger logisk av de to første målsetningene. For å oppnå en rettferdig jordfordeling og en fornuftig jordbruks-

politikk, må hele samfunnet legges om. Da må flertallets interesser legges til grunn for den videre utviklinga. Folks behov må settes foran profit.

Arbeidet for å forandre samfunnet drives på tre plan:

– Fagforeninger (for eksempel kampen for jord, lønninger osv.)

– Folkelige bevegelser (for eksempel kampen for skoler, sosial rettferdighet, menneskerettigheter)

– Politisk

På hvert av disse planene jobber det ulike organisasjoner, men det er bare MST som er aktive på alle plan, som tar seg av helheten.

MST har både store visjoner for framtida, og konkrete planer for nåtida. De mener at alle de små kampene de fører, bygger opp om det Brasil de ønsker å skape, et Brasil som er bygd på flertallet sine premisser. Raminho sa det sånn: "Det sier seg selv at for å oppnå våre mål må hele samfunnet forandres. Til forskjell fra resten av venstresida tror vi fortsatt på sosialisme – ikke en østeuropeisk sosialisme, men vår egen sosialisme."

Kilde: Utviklingsfondet

FAVELA: Visste du at...

...ordet er en brasiliansk betegnelse på slumstrøk

...40 millioner brasilianere bor uregistrert, på gata eller i en favela

...favelaene ligger der de rike ikke vil bo, i utkanten av byene eller oppover åsene

...mange av dem oppstod som følge av urbaniseringa etter 1960

...20 prosent av Rio de Janeiros innbyggere antas å bo i favela

...Rocinha i Rio de Janeiro er den største favelaen i Brasil

...man både finner bank, butikker, kaféer og en McDonald's-restaurant i Rocinha

...mange favelaer mangler strøm og vann, og har åpen kloakk i gatene

...favelaene ofte kontrolleres av rivaliserende narkobander

...politiet helst holder seg langt unna favelaene

...overklassen og middelklassen også holder seg langt unna favelaene

...favelaene er langt tryggere enn overklassen og middelklassene tror

...favelaene yrer av aktivitet i månedene før det store karnevalet

...sambaskoler fra favelaene alltid gjør det sterkt i karnevalkåring-

ene

...Pelé og Romario er oppvokst i en favela

...paven holdt messe i kirka i Rocinha i 1980

...Michael Jackson spilte inn videoen til "They don't really care about us" i Rocinha

...vårt nabolands Dronning Margrethe har vært på besøk i Rocinha

...FavelaTours tar turister med på omvisning i de største favelaene

Globaliser kampen vona

av Berge Furre
berge.furre@teologi.uio.no

Dersom det var tillate for kvinner å selja sine nyfødde babyar på ein marknad kunne vi løysa mange problem. Vi kunne avvikla barnevernet. Tilbod og etterspurnad – fri handel med babyar – ville spare det offentlege for tunge bører. Vi ville få ein billigare velferdstat. Det ville bli færre gateborn og mindre omsorgsvikt når foreldre kunne kvitta seg med born dei ikkje brydde seg med. Barnlause kunne lettare skaffa seg born til ein

overkomeleg pris. Abortproblemet ville bli løyst: A fullføra svangerskapet ville gje god forteneeste.

Dette er ingen spøk. Det er nyliberal tenking. Det står å lesa litteratur frå Chicagoskulen, nyliberale elevar av Milton Friedman – ein av skaparane av den økonomiske ideologi som rir verda idag: Får marknads-kreftene falda seg ut i fridom, får vi ei verd – med same sjanse for alle til suksess.

ned. Men valutaen truga med å stupa vidare. Da gjorde presidenten sitt megatrekk: Han fekk tak i sjefen for USA-kontoret for den største av alle spekulantane – kontorsjefen for han som i si tid knekte pundet, Soros. Denne velrøynde megakjeltring på valutamarknadene gjorde han til sjef for nasjonalbanken og medlem av regjeringa. Valutaen viste teikn til å roa seg!

(...)

For ti år sidan trudde mange at historia var slutt: Marknadsøkonomiens endelege siger. Men no ser vi at bladet vender – at motstand reiser seg, at trua på ei annleis verd vaknar. Seattle vart eit vendepunkt. Og det har kome fleire Seattle. Der jerntriangelet av WTO, Pengfondet og Verdsbanken viser teikn til å vika. Davos var ein festning av politi, helikopter, murar og tåregass da verdens økonomiske forum av rikfolk og maktfolk var samla. Porto Alegre låg i sommarsol i januar da Verdens sosiale forum samla ti tusen menneske til å tenkja nytt – reisa visjonen om ei annleis verd. Og det skal bli mange Seattle. Dei mektige skal vita at globaliseringsskruven ikkje kan skruvast tettare – utan at gatene fyllest av rasande demonstrantar. Og slik kan ikkje verda styrast i lengda. Og dei veit det. For demonstrantane

står for demokrati – ikkje for marknad. Ingen storby ville ta imot neste møte i WTO no i haust. Det vart for dyrt med alt politiet. Møtet måtte gøymast – langt inne i den arabiske ørken i Qatar der sultanen garanterer at ingen demonstrant kjem inn.

Det blir fleire møte. Men statsmakt og politi treng ikkje ottast oss. Vi skal ikkje kasta stein. Vi skal ikkje bruka vald. Vi skal med våre kroppar og vår ånd visa veg inn i ei annleis framtid. Den som kastar stein er ikkje med oss, men mot. Og vi skal heller ikkje kasta blautkaker – for det er forakt for bondens arbeid – for korn og mjølk. Kasta eit egg? Tja – om det er rote, ubrukeleg til mat. Nei, eg trur ikkje det heller.

Men vi skal ikkje sitja i komitear med dei mektige og forma fine setningar som løyner rovdyrgliset. Vi skal gjenreisa den grasrot som statar og styremakter har mista. Vi skal gå ut på gatene og visa at vi er mange. Vi skal ta nattesvevnen frå dei som trur at marknadsmakta er trygg. Vi skal vinna tilbake det tapte – vinna tilbake prinsessa frå klørne til det svarte trollet.

Denne appellen ble holdt av Berge Furre på Attacs stiftelsesmøte i Folkets Hus i Oslo 31. mai 2001.

Foto: Aksel Nærstad

Ein januardag for eit par år sidan rusla eg nedover "Sjølvtendegata" – Rua de Independencia – i ein liten by i Brasil. Det hadde skjedd noko den natta: Valutaen var i fritt fall – til nesten det halve. Eg klemde kjærleg om lommeboka med dollar og kroner – no var eg dobbelt så velhavande som dagen før. Men bakaren ville ha meir for brødet i ein by der mange svalt. Brasil var på kanten av stupet. For over alle hav – nokre tastetrykk unna – hadde valutaspekulantane slege seg saman: No var det ikkje meir å pressa ut av av knekte økonomiar i Asia. Og Russlands økonomi låg nede. No stod Brasil for tur. Presidenten sende sin finansminister til USA for å tigga om eit lån i Pengfondet. Han fekk lån i nåde – mot å barbera budsjettet. Dei altfor små løyvingane til sosiale føremål – til fattigfolks overleving – måtte

Sosialisme under Syd

Jeg er i Sør, jeg rusler gjennom tropenatta, mot sør, rett mot sør. På stjernehimlen over meg viser Sydkorset vei.

I 4. februar 2002. Klokka er et sted mellom solnedgang og midnatt. Jeg sitter i en vinduskarm i bydelen Catete, midt mellom Copacabana og sentrum av Rio de Janeiro. Fire meter under meg siger en sakte strøm av mennesker fram og tilbake, noen halter sakte bortover gata med ett ben og en krykke, andre småløper midt i gata, noen er svarte, noen er hvite, og de fleste har en hudfarge et eller annet sted imellom.

Tvers over gata er en av byens hjemløse i ferd med å gjøre klar nattens leie. En pappeske brettes ut som madrass, en søppelekk fra gatehjørnet gjør nytten som pute. En mann med dress og koffert snur seg såvidt mot uteliggeren, før han haster videre rundt hjørnet og ut i hovedgata. Der har en gatesanger akkurat rigget opp forsterkeren. Brasilianske gitarsvisker blander seg med trafikkstøy, fuglesang og bjeffende hunder.

En guttegjeng passerer vind-

uet mitt. "Hei gringo!" oppfatter jeg. Jeg er ikke videre stø i portugisisk. Jeg tror de prøver å si at jeg ikke skal falle ned. De blir avbrutt av et drønn fra den lumre nattehimmelen. Om ikke lenge vil vannet fosse i gatene, akkurat som det har gjort hver kveld den siste uka. Uteliggeren tvers over gata legger seg lenger inn på fortauet, i ly av persien- nen til en stengt butikk. En annen uteligger kommer og legger seg ved siden av ham. Han har ingen pappeske å legge seg på; til gjengjeld har han et skittent teppe å bre over seg.

Noe kiler meg på foten. Jeg dunker den hardt i veggen, og

en diger kakerlakk virvler ned på gata. Imens er to av vennene mine på god vei opp i ølboksen min. Jeg lar dem vinne kampen om den siste ølslurken, og lukker vinduet godt etter meg. Sekunder senere bryter trope- regnet løs.

Det er snart tre uker siden jeg kom til Brasil, i følge med min reisevenninne Marijke. Snart tre uker siden vi gikk ut av den aircondition-kalde flyplas- sen og inn i den 34 grader varme tropenatta første gang, og kjørte langs illeluktende slum- strøk, såkalte favelaer, på vei inn mot byen.

korset

av Eivin Winsvold
eivin@sosialisme.no

Et politisk Roskilde

Jeg rakk såvidt å bli litt forelska i Rio før vi reiste videre sydover, mot Verdens sosiale forum i Porto Alegre, en millionby jeg aldri hadde hørt om før det første sosiale forumet i fjor. Forumet arrangeres som et folkelig motsvar til Verdens økonomiske forum i New York. Interessen for forumet er enorm etter fjorårets suksess, nærmere 70.000 folk er innoom årets forum som delegater, observatører, pressefolk og innledere.

Vi lander i Porto Alegre rundt midnatt natt til 30. januar, stikk i strid med reiseguidens bestemte anbefaling om aldri å ankomme en brasiliansk by etter mørkets frambrudd. Vi brøyter oss gjennom rekken av piratdro-sjesjåfører og finner oss en hyggelig, gammel sjåfør i en registrert drosje. Vi vet ikke helt hvor vi skal, men det vet tydeligvis han.

En stor park sentralt i byen er for anledninga omgjort til ungdomscamp. Her samles over 10 000 ungdommer fra hele verden – de fleste fra Latin-Amerika – til en blanding av Roskilde og politisk sommerleir. Et av teltene – båret 10.000 km fra Norge – er vårt hjem i en uke. Selv om et besøk på utedoene minner mistenkelig om en svømmetur i et kloakkanlegg, er det liten tvil om at et telt i ungdomscampen er et godt utgangspunkt for å få et hypersosialt forum.

Vi går ut av drosja og blir straks ønsket hjertelig velkommen av en kjekk ung mann i arrangementkomiteen. Campen åpner visst strengt tatt ikke før i morgen, men vi må bare slå oss ned likevel. Vi rusler gjennom parken og finner oss en pas-

sende teltplass. Strategisk avstand til utedoene og skygge om morgenen, regner vi ut.

– Trenger dere hjelp til å sette opp teltet? spør Hernan fra Argentina, og plutselig er teltet oppe i en fei. – Kommer dere fra Norge? Bli med bort og hils på vennene mine!

Sosiale sosialister

Omtrent så lang tid tar det å bli kjent med noen i ungdomscampen i Porto Alegre. Vi hilser på Hernans venner; en cubaner, en belgier og et par brasilianere. Spansk er språket. Den berømte fotballkampen mot Brasil i '98 er temaet.

– Fra Norge? Dere slo oss 2–1 i fotball-VM! Husker dere det straffesparket?

Neste morgen er leiren totalt forandret. Et titalls telt er slått opp rundt vårt, og alle nattens dundrende hammerslag viser seg å ha gått med til å reise salgsboder med mat, drikke, smykker, Che Guevera-topper, Stalin-skjorter og andre nødvendigheter.

Noen av de nye naboene våre er i gang med å male et stort banner på plenen. "UJS" står det på banneret.

– Union av unge sosialister, forklarer de.

– Vi er ungdomspartiet til PCdoB, Brasils kommunistparti. Vi er den største ungdomsorganisasjonen i Brasil, faktisk den største i hele Latin-Amerika. Vi har 10.000 medlemmer!

Vi tar skrytet deres for god fisk, og avtaler å møte dem igjen neste dag. Kanskje en framtidig samarbeidsorganisasjon for RU?

Sympati med De jordløse

Jeg rusler rundt i campen på utkikk etter noen spennende intervjuobjekter, og kommer i prat med Emilia (19) fra Porto Alegre.

– Hvordan er ungdom i ditt land? spør Emilia meg på en blanding av spansk og portugisisk. – Vet folk hvordan vi har det i resten av verden?

– De virkelig store problemene er kanskje litt for langt borte til virkelig å engasjere folk, sier jeg.

– Her er problemene veldig nært folk. Men de fleste nøyer seg meg å løse sine personlige problemer. Jeg tror masseunderholdninga har mye av skylda. Folk flykter inn i en verden av såpeoperaer og fotballkamp, og bort fra problemene som de ser hver eneste dag. Brasil er et av verdens mest urettferdige land – 1 prosent av Brasils innbyggere kontrollerer 50 prosent av ressursene. Mange av de rikeste lever totalt isolert fra all fattigdom, akkurat som Buddha i sin ungdom. En del av dem mener at det å drepe alle de fattige faktisk er en god løsning på fattigdomsproblemet.

Politiet har faktisk gjort alvor av akkurat det en del steder. I Rio har de helt uprovosert skutt og drept gatebarn, uten å bli straffet for det.

Emilia er uorganisert. Hun mener brasiliansk venstreside er lettere kaotisk.

– Jeg tror venstresida selv må ta mye av ansvaret for at folk ikke er engasjert. De forskjellige fraksjonene krangler med hverandre, i stedet for å kritisere nyliberalismen og gjøre noe med problemene. Jeg sympatiserer mest med MST – De jordløses bevegelse. De er

knalltøffe! Mens alle partiene prater om problemene, gjør MST noe for å løse dem. De har 1,5 millioner medlemmer i Brasil, og har skaffa jord til 250 000 familier gjennom jordokkupasjoner. De får fattigfolk til å føle at de virkelig er verdt noe.

Emilia tar meg med et stykke bortover veien, til et område der MST har "okkupert" en jordfleck utenfor landbruksdepartementet for å legge press på regjeringa. Vi blir invitert inn i "bosetninga" og får omvisning av en ivrig MST'er som viser oss den lokale skolen, serverer oss økologisk te og lar oss hilse på barn og voksne.

– MST er utrolig dyktige på å få god oppmerksomhet. Denne bosetninga har de laget på noen dager i anledning forumet, det bor nærmere hundre familier her. I slike leirer kan familier bo i flere måneder mens de venter på å bli tildelt land av MST.

Ikke som Sovjet

Ikke alle er like begeistret for arbeidet til MST. Media omtaler dem konsekvent som pøbler og bråkmakere, og myndighetene gjør ofte sitt beste for å motarbeide dem, til tross for at MST faktisk setter myndighetenes egen jordreform ut i praksis. Det er vanskelig å komme bort fra det faktum at MST er en av verdens mest vellykkede sosiale bevegelser.

– Kollektivlandbruken fungerer mye bedre her enn det gjorde i Sovjet, sier Emilia. Hver enkelt familie har rett til å melde seg ut av kollektivet og livnære seg på sin egen jordfleck. Det gjør at engasjementet blir veldig stort når man velger å bli en del av kollektivet. En

People's front of Brazil: Unionen av unge sosialister maler banner - eller var det unionen av unge kommunister?

Foto: Eivin Winsvold

vellykket bosetning fungerer som sosialisme i praksis; man gir etter evne og får etter behov.

Ved hanegal neste morgen ringer en vekkerklokke nederst i Marijkes sovepose. Vi gjør vårt beste for å overhøre den. Til slutt gir Marijke tapt, og stikker hodet ut av teltåpninga.

– Eivin, Eivin, du må våkne! Det er kort dusjkø!

Naomi og Eivin

En drøy halvtime seinere står vi på bussholdeplassen og venter på den stappfulle bussen til det katolske universitetet der det faglige programmet finner sted. Midt i en stor idrettshall sitter Naomi Klein, forfatter av No Logo, og venter på oss. Håper vi. Vi kommer akkurat fram i tide til å høre henne begynne. Hun snakker om alle mulighetene vi har i verden, om alle mulighetene som fins til å forandre den, og hvor mange alternativer vi faktisk har til nyliberalismen. – Vi vokser opp og blir fortalt om alle ting som er umulige, og etter 11. september har plutselig tusenvis av nye ting blitt umuli-

ge. Det er umulig å sikre folk fulle borgerrettigheter av frykt for terrorisme. Bush forsøker å tvinge oss til å velge mellom ham og bin Laden. Vi blir tvunget til å svare på en “deadly multiple choice exam”, sier Naomi Klein til stor applaus.

– Nyliberalismen er som en lege med bare en medisin; uansett hva slags sykdom man lider av skal den kureres med mer liberalisering. Alternativet til privatisering av vann og elektrisitet er ikke bare sentralt statsmonopol, det er demokratisk styring av ressursene. Det finnes andre måter å påvirke vår økonomi på enn gjennom shopping.

Vandana goes banana

Utenfor foredragssalen treffer jeg på en småstressa Aksel Nærstad fra Utviklingsfondet.

– Kom på workshop med Vandana Shiva og Walden Bello, reklamerer han, og er litt engstelig for at ingen skal dukke opp.

Frykten viser seg imidlertid å være ganske ubegrunnet.

– Slapp av, det er ikke Gud,

det er bare Vandana! roper Nærstad et par timer senere, når flere hundre delegater prøver å presse seg inn i et lite klasserom på det katolske universitetet i Porto Alegre. Nærstad får klemt igjen døra, og overlater ordet til Walden Bello fra Filippinene.

– De siste 10 årene har vært forferdelige sett med miljøøyne, mener Bello, og peker på at globalisering på storselskapenes premisser ikke bare øker gapet mellom fattig og rik, men at det også skaper enorme miljøproblemer.

Både Bello og Shiva går til frontalangrep på de forhatte internasjonale institusjonene WTO, Verdensbanken og Pengefondet.

– Nå finnes det internasjonale avtaler for å stjele absolutt alt: kunnskaper, land og jord, mat, vann. I mitt hjemland India har såkornprisen gått opp mange tusen prosent, og bønder settes i bunnløs gjeld. Mange bønder tar livet av seg i ren fortvilelse. Slutt med ranet av de fattige! oppfordrer Vandana Shiva, som også benytter anledningen til å ta

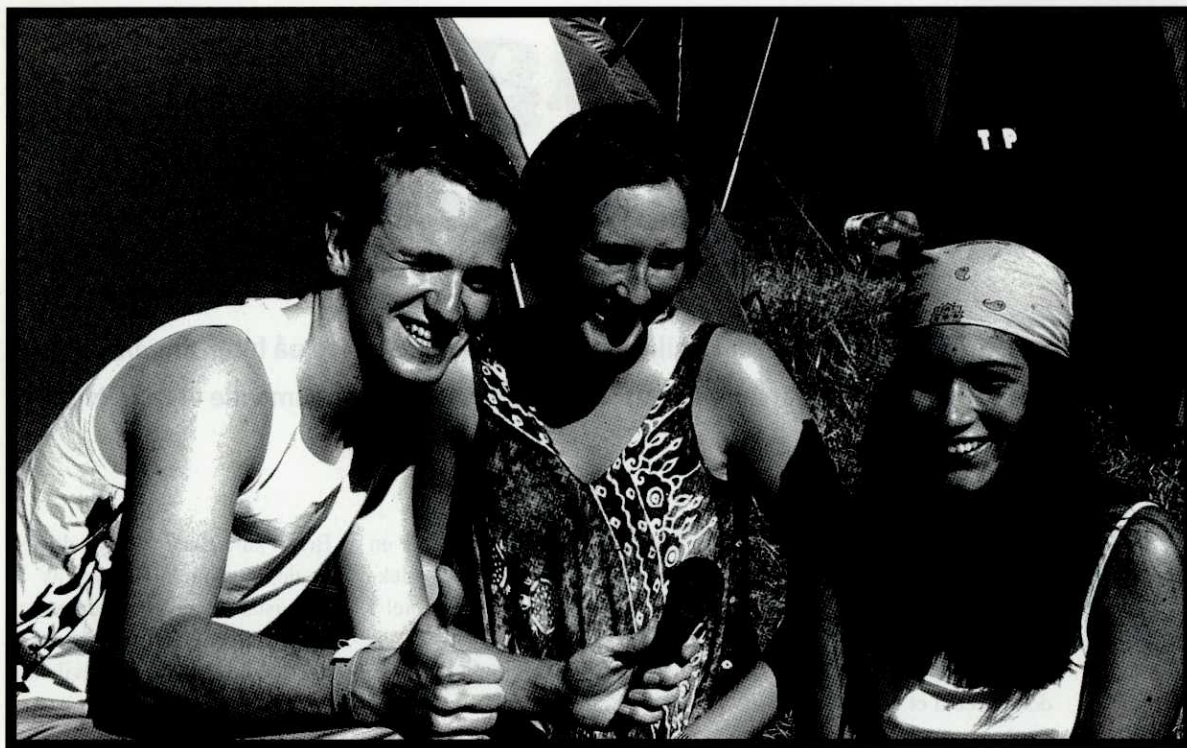
et oppgjør med vestlige definisjoner av fattigdom.

– To tredeler av verdens befolkning har ikke bankkonto eller lønnsarbeid; det blir jo håpløst å måle deres situasjon i dollar! De har jo et levebrød selv om de ikke har penger.

Freakere på antiforum

Tilløp til kaos og dårlig samfunnsånd opplever vi også når tusenvis av delegater kjemper om plassene til Noam Chomskys foredrag om krig, fred og globalisering. To ekstra gigantsaler med storskjermer åpnes for å gi plass til folkemassene. Jeg og mine kompanjonger klarer på mirakuløst vis å kapre oss plasser i hovedsalen, bare meter unna den berømte lingvisten og globaliseringskritikeren.

Chomsky er ikke i tvil om at “verdens nye herskere” er fullt klar over hvilke konsekvenser globaliseringa påfører verdens befolkning. Han siterer fra en amerikansk rapport om militarisering av verdensrommet: “Globaliseringa vil fortsette,

Utenfor teltet:
Marijke og Eivin
intervjuer Emilia (19)
fra Porto Alegre.

Foto: Torkjell Leira

med en stadig mer ujevn fordeling av inntekter, og et stadig økende gap mellom "have's" og "have not's". Militarisering av verdensrommet er nødvendig for at USA skal kunne forsvare seg mot de økende masser av "have not's" som globaliseringa ventes å produsere."

– I Washington Post kan man lese lange artikler om fortrefeligheten til Verdens økonomiske forum i New York, som visstnok behandler verdensproblemerne med det største alvor. I en liten notis leste jeg noen linjer om et såkalt "antiforum" i Sør-Brasil, der "freakere" og "motstandere av utviklinga" samler seg. I den verden vi er på vei inn i, er det vanskelig å overdrive viktigheten av Verdens sosiale forum og deres engasjement, avslutter Noam Chomsky.

På vei ut av foredragssalen drar vi kjensel på en vennegjeng fra São Paulo. Vi slår følge inn mot byen for å spise middag. Vi bestiller en svær porsjon av den lokale spesialiteten ris og bønner med flekk på deling.

AUF på brasiliansk

Daniela (20) og Laura (19) fra São Paulo stortrives i Porto Alegre. De er studenter ved universitetet i São Paulo, og har reist i 20 timer med en felles-

buss som ble satt opp av en studentforening.

– Vi var medlemmer av UJC, ungdomsorganisasjonen til Kommunistpartiet i Brasil (PCB), forteller Daniela og Laura, men vi meldte oss ut av partiet for ett år siden, sammen med de fleste ungdommene.

– UJC? Det var jo de som malte banner ved teltet vårt, ungdomsorganisasjonen til Brasils kommunistparti.

– Nei, du tenker kanskje på UJS - Unionen av unge sosialister? Det er ungdomsorganisasjonen til Kommunistpartiet i Brasil, ikke Brasils kommunistparti, forklarer Daniela. UJS er enda gærnere enn UJC - union av unge kommunister, som vi meldte oss ut av. UJS arrangerer store fester der man betaler en real for å komme inn, og plutselig har de registrert deg som medlem. Dessuten er de albaniere, og mange av dem går rundt med Stalin-tatovering.

Altså en herlig blanding av NKP og AUF. Vi slår fra oss gårsdagens tanker om samarbeid, og spaserer sakte tilbake mot ungdomscampen. Daniela forklarer at vi går rett sydover, for på nattehimmelen over oss lyser Sydkorset. Datoen er 4. februar 2002, klokka nærmer seg midnatt. Fem, fire, tre sekunder

og DER er Marijke 21 år! Og vips tryller Maria og Daniela fram en flaske med ekte brasiliansk sukkerlikør, og jeg skjønner at det neppe blir noe av ideen om å stå opp tidlig neste morgen.

En vakker verden

Slagord som "en annen verden er mulig!" og "en sosialistisk verden er mulig!" runger i gatene mens det kilometerlange demonstrasjonstoget mot ALCA danser seg gjennom byen den 5. februar, på forumets siste dag. Argentinerne danser og slår på kasseroller, brasilienerne smiler og roper slagord fra biler med høyttalere, mens europeerne betrakter det fargesprakende demonstrasjonstoget med store øyne. Motstanden mot ALCA (FTP) – frihandelsavtalen som USA forsøker å påtvinge hele Nord- og Sør-Amerika – er stor i Latin-Amerika. Etter 11. september har USA prøvd å forklare Latin-Amerika at det dessverre er "umulig" å stå utenfor ALCA, og det er "umulig" å usette avtalen, slik Brasils president har tatt til orde for. "We're going to fight terrorism with trade," er omkvedet fra Washington. Verdens sosiale forum er tydeligvis ikke enig.

Påstanden om at det ikke finnes noe alternativ til dagens økonomiske system blir slått grundig død i Porto Alegre. "Um outro mundo é possível" lyder forumets offisielle slagord, "En annen verden er mulig". Vi står sammen mot nyliberalismen, mot ALCA, mot EU og USAs imperialismen. Men hvilken alternativ verden står vi sammen for? Hva slags verden er mulig? En sosialistisk verden? Eller en snill kapitalisme? Eller er det noe helt annet som er mulig? Og hvordan skal vi komme dit, hvordan skal vi ta makta fra Bill Gates og General Motors, fra George Bush og RIMI-Hagen, fra verdens nye herskere?

Jeg skulle gjerne kommet med svaret, men det rekker jeg dessverre ikke. Tida mi er ute på internettkafeen i Catete, Rio de Janeiro. 15. februar 2001. Vi får tenke videre på dette med en ny verden senere, for eksempel når vi møtes på sosialismekonferansen *Manifest '02* i oktober, sammen med både røde og sosialistiske ungdommer. Akkurat nå skal jeg bare ut og finne riktig buss, så rekker jeg akkurat å svale meg ned i sjøen ved Copacabana før det blir mørkt.

Et utenkelig forum

av Eivinn Winsvold
eivinn@sosialisme.no

– For fem år siden kjempet bønder, miljøvernere og fagbevegelse på hver sine barrikader
– ofte mot hverandre. Et arrangement som Verdens sosiale forum ville vært utenkelig.

Ordene ble ytret av Susan George, visepresident i Attac Frankrike, under årets sosiale forum i Porto Alegre, Brasil. George er utvilsomt inne på et kjernepunkt. For bare få år siden var det neppe mange som hadde forestilt seg at fagbevegelse og miljøbevegelse ville gjøre felles front mot nyliberalismen, og at disse bevegelsene – sammen med småbønder, solidaritetsaktivister og fattigfolk – ville samle seg bak parolen “En annen verden er mulig”.

I kjølvannet av murens fall og Sovjetunionens sammenbrudd var tilhengerne av markedsliberalismen snare med å erklære ideologiene for døde. Sosialismen hadde vist seg å feile, nå stod bare ett alternativ igjen: Den frie, utøylede, kapitalistiske markedsøkonomi. Mest kjent er kanskje Margaret Thatchers formulering: There is no alternative!

Dessverre for kapitalistene er ikke alle verdens innbyggere like komfortable som Margaret Thatcher med krig, fattigdom og miljødeleggelser. Mellom 50.000 og 70.000 mennesker deltok på det sosiale forumet i Porto Alegre, noe som gjorde det til den største grasrotsamlingen i verdens historie. Til for-

skjell fra de store toppmøtedemonstrasjonene i blant annet Göteborg og Genova, forløp det sosiale forumet uten et eneste voldelig innslag. Forumet var i det hele tatt et mylder av positivitet og optimisme, en herlig blanding av foredrag og konserter, av politiske diskusjoner og sambadansende demonstra-

plikker i Porto Alegre, satt en annen Naomi og gjorde seg lekker på Astoria Waldorf Hotel i New York. Ikke en gang arrangørene av Verdens økonomiske forum kunne komme med noen god forklaring på hvorfor supermodellen Naomi Campbell var invitert til forumet. Kanskje håpet de at kjendiseffekten ville

Brasil kan vaske vekk de dypeste desillusjoner. Verdien av at aktivister fra hele verden møtes og utveksler erfaringer fra lokal og global kamp er utvilsomt stor.

“En annen verden er mulig” er hovedbudskapet fra Verdens sosiale forum. Det er en brei parolle som samler alle som synes verden er urettferdig, alt fra gladkapitalister og småbønder til marxister og trotskister. Det er ikke forumets hovedoppgave å komme fram til et konkret alternativ til

Naomi her...

... og Naomi der.

sjonstog, av gateteater, capoeira og overfylte busser med pratssomme mennesker.

Naomi x 2

Naomi Klein, forfatter av No Logo, minnet oss om at 8000 kilometer lenger nord langs samme kyst fant et annet forum sted.

– Forskjellen mellom det økonomiske forumet i New York og karnevalet av et forum i Porto Alegre er slående. Heller ikke i New York benekter de at fattigdom og skeiv fordeling er et problem, men de forteller oss at vi må være tålmodige, og at problemene må løses med økt nyliberalisme. Deres politikk skaper ingen global landsby, den skaper en global festning.

Samtidig som vår Naomi høstet applaus for fyndige re-

trekke verdens oppmerksomhet nordover, fra Porto Alegre til New York?

Et mektig symbol

Det sosiale forumet har – i motsetning til det økonomiske forumet – ikke så mye å banke i bordet med av formell makt. Forumet kom heller ikke fram til noe konkret sluttprodukt eller manifest, en prosess som ville krevd mange lange timer til avstemninger og forslagsskriving. I stedet ble det skrevet en uttalelse som deltakerorganisasjonene kunne velge å knytte seg til.

Forumets makt består først og fremst i den betydninga det har som symbol og inspirasjonskilde for bevegelsen mot nyliberalisme. Optimismen fra Sør-

kapitalismen; det er vår oppgave – sosialistenes oppgave. Det er vi som må kanalisere de systemkritiske strømningene inn i en sosialistisk bevegelse. Det er vi som må komme på banen med et troverdig alternativ – med visjonen om et sosialistisk folkestyre.

Det går et tog mot globaliseringa, mot nyliberalismen og kapitalismen. Det stoppet i Seattle, det stoppet i Göteborg, Genova og Porto Alegre. Toget er ikke rent og rødt, det vet ikke helt hvor det skal, men vi skal hoppe på det likevel. Hvis vi virrer for lenge rundt på dassen på Oslo S, kan toget plutselig ha gått når vi kommer fram til perongen.

Stolt eller struttende?

av Marijke Berdahl
marijke@sosialisme.no

– Turister tror at alle brasilianske kvinner er som de på bildene fra karnevalet: Tynne, brune, lettkledde og med store rumper.

Alle har sett strandbilder fra Copacabana, gjerne med et par jenter i veldig små bikinier, eller bilder av lettkledde damer under karnevalet i Rio. Dette var mye av det jeg forbandt med Brasil før jeg dro dit.

Macho-ideal

– Turister tror at alle brasilianske kvinner er som de på bildene fra karnevalet: Tynne, brune, lettkledde og med store rumper.

Det er Maria, en student fra São Paulo som snakker. Mine fordommer mot damer i Brasil er med andre ord ikke veldig originale.

– Men vi er mye mer enn det. Vi er tøffe, arbeidssomme og smarte. Vi lever i et manns-samfunn. Menn i Brasil er utrolig macho, damer reagerer på det med å prøve å leve opp til de forventningene mennene stiller. De sminker seg, dresser seg opp, er rett og slett utrolig opp-tatt av utseendet sitt.

Det har vi merka. Når vi spør om vi kan ta bilder av jenter, poserer de med en gang. De prøver å se ut som en eller annen modell de har sett. I Norge kunne kanskje en jente på tretten gjort det, i Brasil gjør de det fra de er to.

Stolt eller struttende?

Mot slutten av Brasil-oppholdet vårt, var jeg på middagsbesøk hjemme hos en familie. De hadde tre barn, blant dem ei jente på 7 år. I løpet av de timene jeg var der skifta hun klær 3 ganger. Alltid korte topper, skjørt og høyhælte sko.

Dette er et eksempel på utseendefiksering på damer, som man legger veldig godt merke til i Brasil. En mor med en vok-

Beskjed til kvinnene: Ekte skjønnhet kan kjøpes for penger.

Foto: Marijke Berdahl

sent sminka treåring på høyhælte sko, tenåringsjenter med nesten bare undertøy på, tv-programmer hvor de utelukkende filmer pupper. Det er også noe med kroppsholdningen til de brasilianske jentene. Først trodde jeg det var en stolt holdning, men jeg er ikke sikker lenger. Det kan være fordi holdningen gjør at puppene synes bedre, og at rumpa blir litt større.

Ingen feministisk bevissthet

Jeg vet at det er utseendefiksering i Norge også. Men ikke i så stor grad, og ikke uten at noen stiller seg kritisk til det. For vi har allerede hatt feminister i Norge som gjorde opprør på 70-tallet. Feminismen som gjorde at jenter i Norge oppdagde at det er noe som kalles kvinneunder-

trykking og som fikk jenter til å protestere. Vi har også hatt feministene på 90-tallet som kunngjorde at ting fortsatt ikke er bra nok. Jenter i Norge kan tenke at utseendefikseringa ikke er riktig, eller de har en mor eller lærer som forteller dem det.

Kvinner i Brasil mangler denne bevisstheten, de mangler noen som kjempa fram kvinners rettigheter, de mangler våre 70- og 90-tallsfeminister. De kjemper fortsatt for sjølbestemt abort.

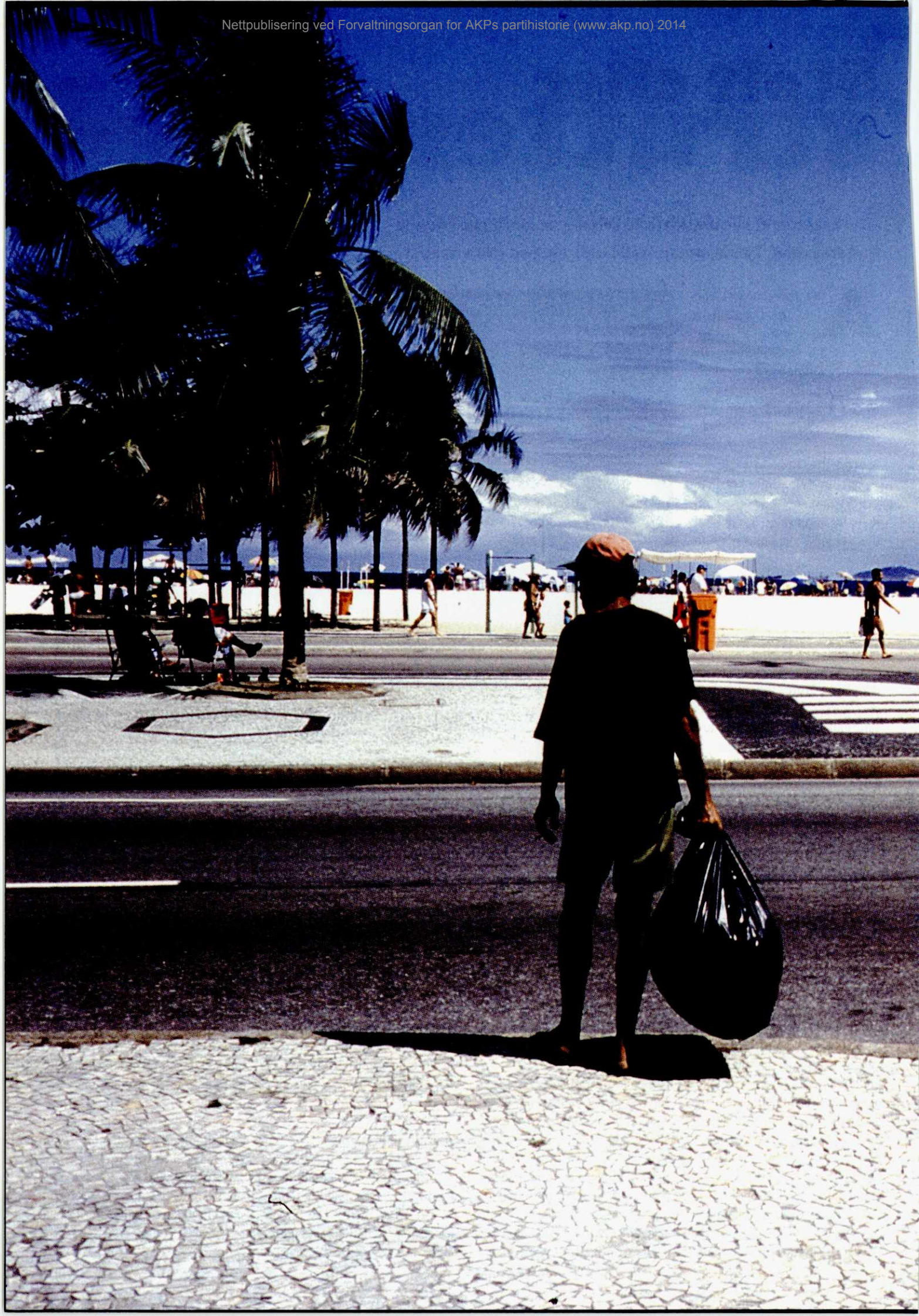
Sjøltilliten er på plass

Men det er noe som preger brasilianske jenter under sminka, nemlig det at de ikke er redde for å si det de mener. Det finnes nesten ikke sjenerte brasilianske jenter. Det har vi i Norge masse

å lære av.

– Brasilianske jenter mangler først og fremst bevissthet på kvinnespørsmål, ikke sjøltillit til å gjøre noe med dem, er Marias kommentar til dette. – Det er dét feminister i Brasil jobber for. Nå er det flere og flere jenter i Brasil som begynner å forstå at ting kan bli så mye bedre, at de ikke trenger å få unger når de er tolv, at det faktisk finnes alternative måter å organisere samfunnet på, at det finnes en bedre framtid.

– Vi brasilianere er ikke vant til å kjempe, vi godtar ting alt for lett, men det skal det bli slutt på. Kampen for sjølbestemt abort og kvinnefrigjøring skal vi vinne, avslutter Maria.

Marinhos mak

Brasil er et av verdens mest urettferdige land.

Hvorfor sitter folk hjemme og ser på TV?

**Mediemogulen Marinho vet svaret,
og ler hele veien til banken.**

I år 55 f.Kr. ga den romerske general Pompeii ordre om å bringe 500 ville løver og 20 elefanter fra Afrika til Circus Maximus i Roma. Villdyrene skulle bringes til Roma for å rive hverandre og en haug med slaver og gladiatorer i hjel i en fem dager lang blodfest. General Pompeii og Julius Cæsar hadde god grunn til å smile tilfreds til hverandre da de skuet utover de 200.000 tilskuerne som var kommet til sirkuset for å bivåne blodbadet. Gi folket brød og sirkus, så kan keiseren gjøre som han vil.

30 prosent av Brasils befolkning har ikke brød i 2002. De har under 1 USD dagen å klare seg for. Brasils makthavere bryr seg ikke om å dele ut brød til de fattige. De må døyve sulten med sirkus.

Dersom general Pompeii hadde stått opp fra de døde og forvillet seg inn i slumstrøket Rocinha i Rio de Janeiro lørdag 9. februar 2002, ville han kanskje konstatert at bydelen var forlatt. Om han da ikke hadde gått videre rundt neste hjørne, og funnet en stor folkemengde samlet foran et glødende lerret i en slags taverna. Han hadde funnet et slumstrøk spent ventende på premieren til BigBrother Brasil.

Såpeopera til folket

I Norge kan de store verdensproblemene ofte være litt for langt borte til å engasjere folk. På side 13 fortalte Emilia fra Porto Alegre at det er like vanskelig å reise brasilianere til

kamp mot urettferdighet – til tross for at de ser problemene hver eneste dag. Hvorfor?

– Hadde Marx levd i dag ville han sagt at såpeoperaer er opium for folket, sier Henrique (24) fra São Paulo på kafe i Porto Alegre.

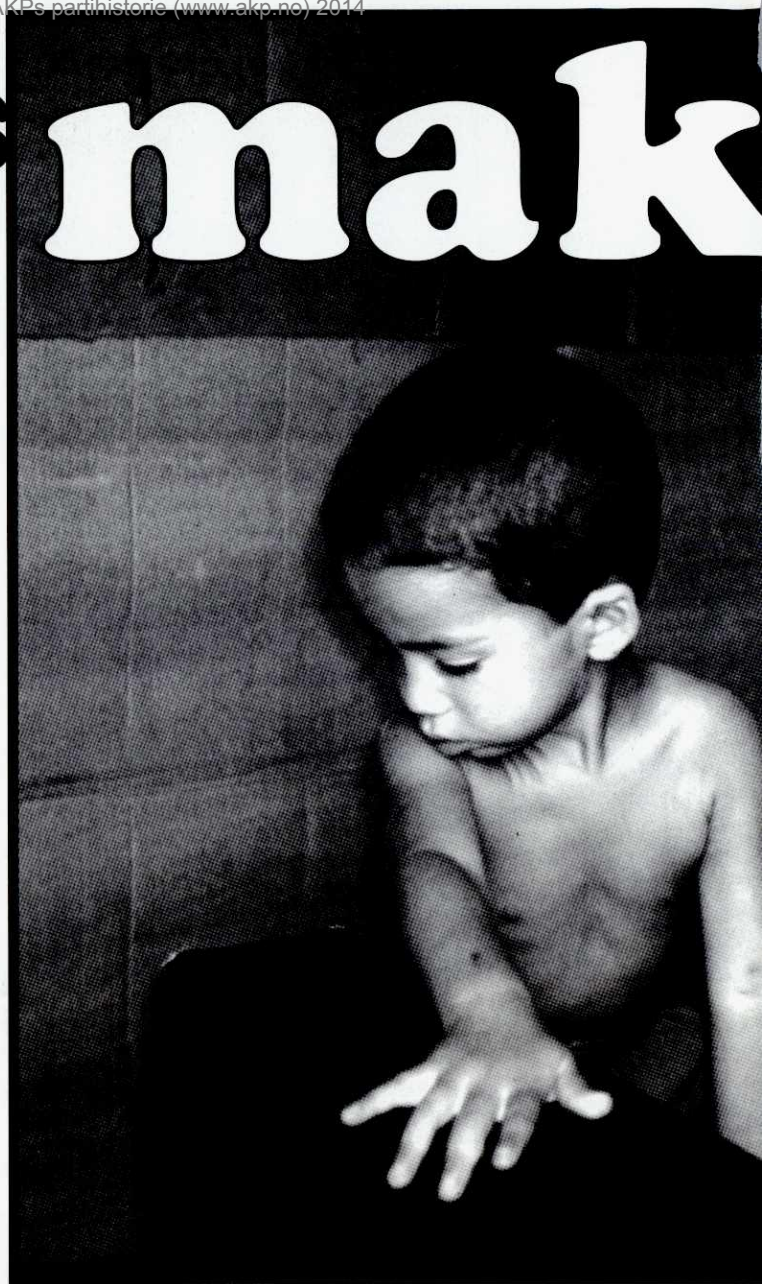
– Det er egentlig en stor tragedie. Det hadde vært mye lettere å reise folk til kamp uten den fordummende, passiviserende kulturindustrien.

– Tror du det er en bevisst strategi, det å holde folket nede med overfladisk underholdning?

– Det høres kanskje paranoid ut, men hvis man ser på eierforholdene i brasiliansk media har man god grunn til å være litt paranoid. Jeg kommer akkurat fra en workshop på forumet om media i Brasil, skjønner du. Se på denne plakaten!

Henrique bretter ivrig ut en stor plakate som viser eierskap og bånd mellom aviser, radio og TV-kanaler.

– Han her er en av landets rikeste menn. Se hvor mye han kontrollerer! Tenk hvor mange av tankene våre som er styrt av ham. Klart han har interesse av å fordumme folket, så de ikke gjør opprør mot ham og krever reell pressefrihet i Brasil. Dessuten er han god kompis med presidenten fra høyrepartiet. Presidenten setter nok stor pris på at folk blir servert såpeoperaer fra vellykkede, hvite middelklassefamilier, framfor dokumentarer om hverdagslivet i favelaen.

Pokémon på portugisisk: MST-barnet Silvio (4) snur et øyeblikk ryggen til den

BigBrother Brasil

Den rike mannen som Henrique sikter til er Roberto Marinho, rangert som Brasils rikeste mann på magasinet Forbes liste over verdens rikfolk i 2000. På lista for 2002 har Marinho rutsjet et par plasser nedover, men til gjengjeld er han rangert som verdens eldste dollarmilliardær, født i 1905.

Marinhos formue stammer hovedsakelig fra mediekonsernet Globo. Globo utgir Brasils største avis, og deres TV-kanal O Globo har de desidert høyeste seertallene. O Globos storsatsing i 2002 er BigBrother Brasil, et programkonsept som kanskje ikke er helt ukjent for TV-tittende nordmenn.

På lørdag begynner det, forteller Henriques kamerat, Danilo (21), og sikter til BigBrother Brasil.

– Jeg tror nesten ingen brasilianere vet at BigBrother betyr storebror på engelsk. Pass dere så dere ikke får sånn "reality-TV" til Norge også!

– Media har en enorm makt i Brasil, fortsetter Danilo. – I fjor høst økte plutselig MSTs popularitet voldsomt. Vet du hvorfor? Fordi hovedpersonen i en såpeopera på O Globo forelska seg i en kjekk MST-aktivist. Populariteten til MST stupte igjen noen episoder senere, da MST-aktivisten viste sitt sanne pøbelansikt, og forholdet ble slutt.

amerikanske populærkulturen.

Foto: Eivin Winsvold

Slankemidler og shopping

I favelaen Rocinha er tettheten av parabolantennar høyere enn i en gjennomsnittlig norsk drabantby. Beboerne i favelaen flykter inn i en såpeoperaverden med hysteriske, hvite overklassemennesker som sutrer om sex, slanking, shopping og ulykkelig kjærlighet.

– For ikke å glemme fotballen, Brasils opium nr. 2, skyter Henrique inn. – Er du klar over hvor fotballgale folk er i Brasil? Folk lar myndighetene kutte det de vil i sosialstøtte uten at de lar opprør, og en militærjunta må gjerne kuppe makta – så lenge Flamengo vinner hjemmekampen.

– Hjemme i São Paulo har

arbeidernes parti (PT), et sosialdemokratisk venstreparti, hatt makta i et par år, forteller Henrique. – Helt siden PTs borgermester – Martha som vi kaller henne – ble valgt, har hun vært offer for en konsekvent mobbekampanje fra blant annet Globo. Hun hetses fordi hun er skilt fra mannen sin, fordi hun er kvinne, fordi hun er "kommunist" osv. De vrir og vender på alt hun sier. Det samme har skjedd under de tre siste presidentvalgene. PTs presidentkandidat Lula har ledet på meningsmålingene i forkant av alle de tre siste valgene, men media – med Globo i spissen – har klart å snu opinionen i siste sekund. Høyresidas kandidat, nåvæ-

rende president Cardoso, pleier jo et nært vennskap med Globos Roberto Marinho.

Café con TV

Det er ikke bare i favelaen brasilianerne titter på TV. Det finnes TV-skjermer praktisk talt over alt. På hver eneste kafé står et TV-apparat på med fullt volum, på fine restauranter har de kanskje hele 10 skjermer spredt rundt i lokalet. Folk går ikke på kafé for å snakke, de går ut for å kose seg sammen med siste episode av yndlingsserien sin. Når man kommer hjem til en brasilianer skrus TV-en på med en gang, man får beskjed om at "vær så god, her er fjernkontrollen, jeg har mange kanaler, du kan velge helt selv!"

Noe som er påfallende med brasiliansk TV, er at så å si alle TV-fjes er hvite av hudfarge, og mange er blonde av hårfarge, til tross for at det store flertallet av brasilianere er lysebrune, mørkebrune eller kullsvarte.

Heller ikke hos De jordløse behøver man å lete lenge for å finne et TV-apparat. I bosetningen "Nossa Senhora de Aparecida" venter familien fortsatt på statsstøtte for å bygge hus, men tv-apparater har de forlenget installert i de midlertidige plasttentene.

MST blir generelt framstilt som uansvarlige pøbler i brasiliansk media, som okkuperer som på selvrettferdig vis tilrøver seg andre folks rettmessige eiendom.

av Eivin Winsvold
eivin@sosialisme.no

Makt bak kravene

– Vi kjenner oss ikke akkurat helt igjen i medias beskrivelse av oss, sier Christiane (21), medlem av delstatsledelsen til MST i Pernambuco.

– Derfor satser vi bevisst på å bygge opp et eget, uavhengig medieapparat. Vi utgir en egen avis, "Journal de Sem Terra" (De jordløses avis), i tillegg til at vi har mye besøk på internett-sidene våre. Vi prøvde å etablere en tv-kanal for fire år siden, men det viste seg ganske umulig å konkurrere med O Globo. Den viktigste PR-en til MST er egentlig den direkte kontakten vi har med folk gjennom demonstrasjoner og arrangementer som Verdens sosiale forum. Vi kan ikke stole på kommersielle media, de styrer konsekvent journalistikken ut fra egne økonomiske interesser. Vi har ikke reell pressefrihet i Brasil, vi har bare frihet for dem som har penger.

– Men de store seirene vinner vi ikke ved å skrive lekre ord i en avis, eller ved å stresse fra møte til møte som en gjennomsnittlig NGO (ikke-statlig organisasjon), sier Christiane sarkastisk.

– De store seirene vinner vi ved å sette makt bak kravene, ved å mobilisere titusener av jordløse til demonstrasjonstog i gatene. Tenk hvordan verden ville sett ut om alle verdens NGOer administrerte 96 bosetninger hver, med titusener av familier boende i sosialistiske kollektiver?

Motstandskamp på indi

I et skur ved inngangen til den mexikanske Lacandona-jungelen sitter to menn på post. De teller hvor mange militære kjøretøy som passerer landsbyen deres.

Mennene er indianske småbønder og bor i Zapatistbasen Francisco Gomez. Familiene i landsbyen har organisert seg i selvstendige småsamfunn som lever i motstand mot den mexikanske regjeringas diskriminerende urbefolkningspolitikk. De har bygget sine egne skoler, sykehus og har kaffekooperativ og skomakerverksted. – De mexikanske myndighetene har vist gang på gang at de ikke respekterer vår indianske identitet og tradisjoner, forteller Jose Perez. – De har ingenting å tilby oss fattige småbønder, derfor bestemte vi oss for å skape en ny framtid for barna våre, sier han. Men myndighetene ser de organiserte indianske småbøndene som en trussel de gjerne vil bli kvitt. Derfor lever familiene i Francisco Gomez i stadig frykt for overgrep fra militæret og paramilitære grupper. – Hver dag kjører mellom 20 og 30 militære farkoster forbi her, forteller Jose Perez. – Vi registrerer antall og rapporterer det videre til EZLN (zapatistenes militære gren) som trener i skjul i Lacandona jungelen.

Opprøret

1. januar 1994 startet zapatistene væpna opprør mot myndighetenes undertrykkende behandling av den indianske urbefolkningen. Kledt i svarte finlandshette stormet flere hundre indianske småbønder statlige bygninger i Chiapas. Ved å dekke til ansiktet gjorde de den marginaliserte urbefolkningen synlig. I dagene som fulgte oppsto flere blodige sammenstøt med regjeringshæren. Zapatistene spredte informasjon om situasjonen via internett, og

etter kort tid sto det skrevet om dem verden over. Det internasjonale fokuset på konflikten presset myndighetene til å få slutt på volden gjennom å gå i dialog med zapatistene, som kjempet for en bedre urbefolkningslov. De krevde retten til medbestemmelse over egne liv og retten til jorda deres forfedre hadde levd på gjennom generasjoner. Men forhandlingene førte ikke til annet enn et lovforslag som aldri trådte i kraft. I stedet for fred økte den militære tilstedeværelsen. Militærleirene ble bygget tett inntil indianerlandsbyene, og lokalbefolkningen ble stadig utsatt for trakassering og overgrep. I tillegg bidro hæren til intern splittelse i landsbyene da de bestakk og rekrutterte fattige indianere til paramilitære grupperinger. Konflikten toppet seg i 1997 da 45 kvinner og barn ble drept i en kirke av paramilitære grupper.

Massakren fikk stor internasjonal oppmerksomhet og bidro til at militæret måtte føre en lavere profil. I 2000 ble den reformvennlige Vicente Fox valgt til president, og brøt dermed det 72 år lange styret til partiet PRI (Partido Revolucionario Institucional). Med presidentvalget kom også nytt håp om en fredelig løsning. Et av Foss valglofter var å løse konflikten i Chiapas på et kvarter. Dette ga zapatistene tro på at de endelig skulle få gjennom forslaget til en ny og mer rettferdig urbefolkningslov. Men Fox viste seg snart å være mest interessert i næringslivet og de enorme naturrikdommene som finnes i Chiapas.

Historisk tilbakeblikk

Kampen om jord og naturessurser har vært kimen til konflikt i hele Latin-Amerika opp gjennom århundrene. Dette gjelder også i Chiapas, som er den delstaten i Mexico som har størst naturrikdom. Hele 80% av befolkningen i Chiapas er avhengig av selvbergingsjordbruk for å overleve. I dag har Mexico forpliktet seg til å importere billig genmanipulert mais fra USA i stedet for å satse på selvbergning. Dette går hardt ut over levevilkårene til indianerne.

Allerede ved slutten av 1800-tallet under president Porfirio Diaz ble Mexico åpnet for utenlandske investeringer og teknologi. Landets naturessurser og industri ble plassert på utenlandske hender, alt fra jordbruk og husdyrhold til oljeutvinning og gruvedrift. De dyrkbare jordeiendommene tilhørte 1% av Mexicos befolkning. Stort sett all fruktbar jord var okkupert av sukker- og kaffeplantasjer eid av den rike eliten. I 1910 brøt den mexikanske revolusjonen ut, ledet av Francisco Madero, Emiliano Zapata og Pancho Villa. Under revolusjonen ble store deler av Mexicos naturessurser vunnet tilbake, og den revolusjonære regjeringen førte en politikk som gikk på tvers av utenlandske interesser. Det ble satt i gang jordreformer med mål om at jorda i større grad skulle tilhøre dem som dyrket den. Denne jordfordelingen kom imidlertid aldri til Chiapas, som hadde de største naturessursene i hele Mexico, men samtidig noen av de sterkeste jordeierne.

Den indianske urbefolkningen

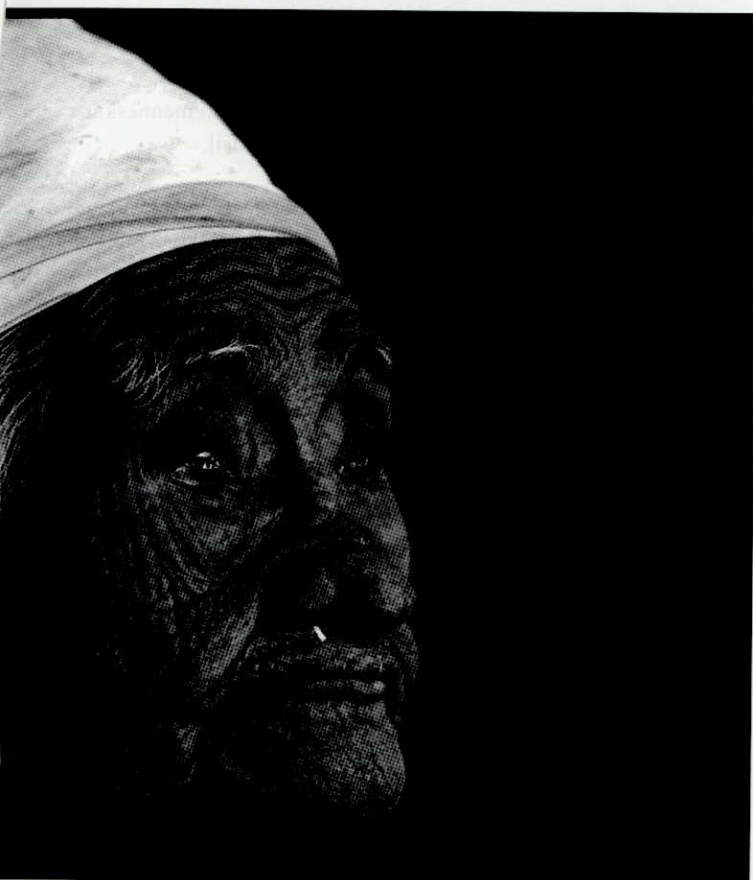
Zapatist: Ernestina kjemper for urbefolk

hadde helt siden koloniseringa startet, gradvis blitt presset bort fra de frodigste jordarealene og har måttet livberge seg på den stadig mindre fruktbare jorda i høylandet. Fra 1940 ble den meksikanske regjeringenes politikk mer markedsorientert. Regjeringen fastsatte lave priser på råvarer for å oppmuntre til utenlandsinvesteringer. På denne måten ble det vanskeligere for de indianske småbøndene å livberge seg på det de klarte å produsere på den skrinne jorda i høylandet. I 1950 flyttet mange mot den sparsomt befolkede Lacandona-jungelen i øst. De som ble igjen i høylandet opplevde en gradvis forverring av levestandarden i de indianske landsbyene på 1970- og 80-tal-

ansk vis

Av Marte Qvenild
marte@klassekampen.no

gens rettigheter.

Foto: Gry Johansen

let. Spesielt gjeldskrisen Mexico havnet i tidlig på 1980-tallet, hadde katastrofale virkninger på landsbygda og etterlot den indianske urbefolkningen i ekstrem fattigdom.

Frihandelens konsekvenser

De mexikanske myndighetene, med president Carlos Salinas i spissen, ønsket nærmere forbindelser til nabolandet USA slik at nordamerikanske investeringer skulle influere alle sektorer i den mexikanske økonomien. Med dette i bakhodet ble frihandelsavtalen NAFTA (North American Free Trade Agreement) forhandlet fram mellom Mexico, USA og Canada. Dette betydde en ytterligere forverring av de indian-

ske småbøndene sin situasjon. Før NAFTA-avtalene trådte i kraft i 1994 var småbøndene til en viss grad beskyttet mot billig, masseprodusert mais fra USA gjennom jordbrukssubsidier. Jordbrukspolitikken gikk i stor grad ut på å kjøpe opp avlingen fra småbønder og distribuere dem for salg på det nasjonale markedet. Men siden 1980-tallet har den mexikanske regjeringen gått bort fra et mål om å dyrke nok mat til selvkonsum, og over til en politisk linje som går ut på at det skal importeres nok mat slik at alle kan *kjøpe* det de trenger. Gjennom NAFTA-avtalen forpliktet Mexico seg til å importere 6 millioner tonn genmanipulert mais fra USA. Dette til tross for

at Mexico er verdens største maisprodusent. Slik mistet de indianske småbøndene de små inntektene de hadde fra salg, og de fleste familiene klarer i dag såvidt å overleve på det de dyrker av bønner og mais. Flere og flere tvinges til å søke lavtlønt arbeid på storgårder eller i storindustrien i byene.

Det er ikke tilfeldig at datoen for zapatistenes opprør ble den 1. januar i 1994, samme dag som NAFTA-avtalen trådte i kraft. Mens regjeringen feiret NAFTA-avtalen første nyttårsdag, løftet urbefolkningen i Chiapas sine våpen. Men etter 1994 har ikke zapatistene tatt til våpen. – Vi har ingen sjanse mot militæret uansett, sier Jose Perez. – Vi ønsker ikke å løsrive oss fra Mexico, bare å bli respektert som indianere og få muligheten til å leve et verdig liv.

Årene i motstand har vært tunge. Etter 1994 har militæret flere ganger forsøkt å innta ulike zapatistlandsbyer. Gang på gang har soldatene møtt et ugjennomtrengelig "skjold" av indianske kvinner, uten andre våpen enn sine egne knyttnever og sinnet sitt. Ved å danne en slik menneskelig mur maktet de å presse soldatene tilbake.

Tross motstandskampen står den indianske urbefolkningen i dag praktisk talt uten spesielle rettigheter til jorda og naturressursene i områdene de lever på. Dette til tross for at Mexico sammen med Norge var det første landet i verden til å undertegne den internasjonale konvensjonen ILO 169, om stammefolk og urbefolkningers rettigheter i selvstendige stater. I Norge betraktes ILO 169 som

det viktigste internasjonale rettslige grunnlaget for den politikken som føres ovenfor samene i Norge. For den meksikanske urbefolkningen derimot synes ILO 169 å være et verdiløst papir. Zapatistenes kamp på 1990-tallet har i hovedsak dreid seg om å snu denne tendensen og gi den indianske minoriteten en mulighet til å ta vare på sin særegenhet og ha medbestemmelsesrett over egen framtid.

Global motstand

Konflikten i Chiapas kan på overflaten virke som en lokal kamp der fattige maya-indianere kjemper en håpløs kamp for et verdigere liv, men i virkeligheten strekker den utrettelige motstandskampen seg langt utover de lokale grensene. Bevegelser som Attac har hentet inspirasjon fra zapatistenes måte å organisere seg på og Naomi Klein vier zapatistene et eget avsnitt i boka "No Logo". Der skriver hun at zapatistenes kamp er umulig å stoppe fordi de har en flat demokratisk struktur uten overordnede ledere. Klein viser til at "utfordringen ved å krige mot en hel sverm er at den ikke lengere har noen sentral ledelse eller kommandostruktur, den er mangehodet og dermed umulig å halshogge." Zapatistene selv understreker at ved å dekke til ansiktene sine med hetter ønsker de å representere undertrykte over hele verden og ikke bare en lokal, etnisk konflikt. Men tross alt lever de en tung hverdag som lett kan trekke oppmerksomheten bort fra slike internasjonale visjoner. Mange har mer enn nok med å få endene til å møtes.

Global zapatist

av Bjørnar E. Moxnes
bjornar@sosialisme.no

Vi hører om zapatistene kamp i Mexico – de lutfattige mayaindianernes opprør. Ryktene sprer seg om deres sagnomsuste lederskikkelse: Subcomandante Marcos, som ingen kjenner ansiktet på. – Tøft!, er den første tanken som slår oss. Så skrur vi på tv'en og får vite at det er streik blant de kommunalt ansatte i Nittedal. Vi zapper raskt videre til Temptation Island.

Opprøret i Chiapas startet i 1994 da Mexico gikk inn i den nordamerikanske frihandelsavtalen, NAFTA. Kommunal jord som bøndene tidligere fikk bruke, var nå ikke lenger beskyttet mot salg. Fattige og frustrerte indianere i Chiapas tok til våpen for å fremme krav om jordfordeling, helse, utdanning og anerkjennelse av indiansk kultur og rettigheter. De kalte seg zapatister, etter den nasjonale heltens Emilio Zapata fra revolusjonen i 1920.

Zapatister og representanter for kongressen møttes i 1996, og forhandlet fram en avtale om indianernes kultur og rettigheter. Den daværende regjeringa forkastet avtalen, og forhandlingene ble brutt. Siden den gang har konflikten stått stille. Store militære styrker er plassert i området, i tillegg til at paramilitære grupper har fått fritt spillerom. Menneskerettighetsorganisasjoner kaller situasjonen en "lavintensitetskrig", med få offisielle drapstall, men med vold, terror og overgrep. Våren 2001 startet imidlertid zapatistene "Marsjen for verdighet". De dro fra fjellene i Chiapas og inn til hovedstaden Mexico City. På veien samlet de støtte fra hundretusener av mexicanere, og de avholdt møter og arrangementer i byene de passerte gjennom. Da zapatistene med subcomandante Marcos i spissen til slutt ankom Mexico City, deltok 200.000 mennesker i massemøtet på festplassen i sentrum. – Urbefolkningsspørsmålet var ettertrykkelig satt på den nasjo-

nale og internasjonale dagsorden.

Historiens slutt?

Naomi Klein trekker fram zapatistenes kamp som en ledestjerne for den voksende bevegelsen mot nyliberalismen. De har gitt nytt liv og mening til ordet solidaritet, og de har inspirert aktivister verden over. Zapatistene gjorde nemlig et genitrikk da de startet opprøret. De sa: Det som foregår her i Chiapas er ikke en smal "etnisk" eller "lokal" kamp – denne kampen er universell. Fienden vår er nyliberalismen, og ikke bare den meksikanske stat. Fattigdommen og fortvilelsen i Chiapas er bare én utgave av noe som foregår over hele verden, noe som avler motstand fra tusenvis av bevegelser.

Vi sier det med subcomandante Marcos: "Den nye fordelingen av verdens goder stenger "minoriteter" ute. Urbefolkning, ungdom, kvinner, homofile, lesbiske, fargede, innvandrere, arbeidere og bønder er tilsammen den majoriteten som utgjør fundamentet for verden, men blir av maktbærene betraktet som noe man kan unnvære. Fordelingen ekskluderer majoriteten." Og det er dette som forener de kommunalt ansatte i Nittedal med mayaindianerne i Chiapas; i Nittedal streiker de mot privatiseringa av kommunale tjenester. Zapatistene gjør opprør mot en frihandelsavtale som fører til privatisering av jorda. Begge steder en kamp mot nyliberalismen, begge steder en kamp som ikke bare er lokal eller etnisk, men universal.

Zapatistene inspirerer utbyttede arbeidere i frihandelssoner i Sørøst-Asia, jordløse bønder i Brasil, streikende kommunesatte i Nittedal, og Sør-Afrikkanere som kjemper for billigere aidsmedisiner. Dette gir grunn til bekymring. Dette gir grunn til bekymring i Det Ovale Rom i Washington D.C., i det femkantede bygget Pentagon, og hos aksjespekulantene på Wall Street. Rundt 1990 feiret de kapitalismens globale seier som enerådende samfunnsorden. I gledesrus kunngjorde en amerikansk idehistoriker "historiens slutt", nå skulle det bli pengejag – herfra til evigheten. Høyrekreftene lot sjampanjekorkene sprette. Deretter har det gått fort for seg. Verden over har millioner av mennesker bestemt seg for at *en annen verden er mulig*.

Å krige mot en sverm

Presidentens menn i Washington D.C. ser like klart som oss den voksende bevegelsen som har blitt en av *end of history*-teoriens store brister. Haukene i Pentagon er smertelig klar over at demonstrasjonene som samlet 50.000 mennesker i Seattle for to år siden, bare var begynnelsen. Blårussen og bedriftsøkonomene på Wall Street har med redsel observert framveksten av Attac, demonstrasjonene i Praha, Göteborg, Genova og Barcelona. Mens de selv deltok på World Economic Forum i New York sammen med de rikeste mennene i verden – med elitesjiktet av politikerne som haleheng – nådde ryktene dem om "World Social Forum", som

samlet over 60 000 mennesker i en liten by i Brasil.

De registrerer at storselskapene er blitt upopulære. Før var Nike og Statoil "de som gir oss jobb", nå er de griske selskaper som assosieres med barnarbeid, rasering av miljøet, eller nedlegging av arbeidsplasser som fører til at hele lokalsamfunn mister eksistensgrunnlaget. Og de ser konsekvensene av sin egen politikk: Nyliberalismens deregulering og trusselen om kapitalflukt til tredje verden har for store deler av Vestens arbeiderklasse ført til et *kapplop mot bunnen* når det gjelder lønn og arbeidsvilkår. Den gode arbeidsgiverfar har vist seg å være den slemme kapitalistontel; motsetningene er klarere og klassekamp er ikke lenger et ord fra fortida.

De som jublet hemningsløst for ti år siden, må nå pent sette sjampanjen tilbake i kjøleskapet. De ser at motstanden tar ulike former, og at den er vanskelig å stoppe: "Utfordringen ved å krige mot en hel sverm er at den ikke har noen sentral ledelse eller kommandostruktur, den er mangehodet og dermed umulig å halshogge", står det i en amerikansk militær rapport som beskriver zapatistenes kamp.

Militæranalytikerne i Pentagon må gjerne fortsette å frustrere seg over at de ikke finner noen å halshogge. Imens kan vi gi dem enda mer hodebry. Vårt bidrag vil være å føre kampen videre her i Norge, å smi nye allianser

ne – heia Nittedal!

Elevdemonstrasjon. Når 5.000 elever i Oslo streiker for gratis utdanning er de en del av den samme bevegelsen som MST. Foto: Rebekka Westgaard

og samle kreftene til en stor sverm som det til slutt blir umulig for Pentagon, Washington D.C. og Wall Street å hamle opp med. Da må vi først av alt se sammenhengen mellom zapatistenes kamp og de kommunesansatte i Nittedal sin kamp. Vi må få øynene opp for at den globale offensiven fra nyliberalismen møter motstand fra to sterke bevegelser: «De nye bevegelsene», som blant annet kommer til syne ved de store toppmøtedemonstrasjonene i Vesten. Dette inkluderer Attac, zapatistene, De jordløses bevegelse i Brasil og mange, mange flere grasrotbevegelser som alle retter sin kamp mot nyliberalismen. Og den andre bevegelsen (den vi helst zapper rett forbi fordi den virker gammeldags og grå): Den tradisjonelle fagbevegelsen. Fagbevegelsen slåss nemlig både mot privatisering og mot fleksibilisering i arbeidslivet, to viktige ingredienser i nyliberalismens politikk. Ønsker man grunnleggende samfunnsendringer, ønsker man

å slå tilbake angrepene fra nyliberalismen, kommer man rett og slett ikke utenom fagbevegelsen. Her finnes den nødvendige krafta som må til for å sette makt bak kravene.

Samme røtter

De nye bevegelsene mot nyliberalismen har de siste årene klart å engasjere og organisere ungdom fra arbeiderklassen i langt større grad enn den tradisjonelle fagbevegelsen. Men hvis denne nye bevegelsen skal leve videre og utvikle enda større kraft, må den bli bedre forankret lokalt og nasjonalt. Vi må føre engasjementet og energien som får ungdom til å reise til Praha, Göteborg og Genova inn i de konkrete kampene som berører folk flest. «De nye bevegelsene» må utvikle et nært samarbeid med fagbevegelsen. På den ene siden trenger disse bevegelsene å kople seg til den organiserte krafta i arbeiderklassen, på den andre siden kan et slikt samarbeid fornye og forandre fagbevegelsen på en måte den har

desperat bruk for.

En slik allianse er den svermen som militæranalytikerne i Pentagon frykter. Her i Norge kan vi bidra til denne alliansen. I Mexico er det zapatistene som må skape den. Samtidig ser vi at problemene for lavtlønt ung-

dom i deltidsarbeid i Norge, og fattige indianere i Mexico, har de samme røttene. Derfor kan de ikke behandles atskilt. Zapatistenes kamp er vår kamp, og vår kamp er deres kamp.

Nyliberalisme

«Nyliberalisme» er omtrent det samme som «markedsliberalisme». Det er merkelappen på en politikk som river ned velferdsordninger og rettigheter i arbeidslivet, en politikk for privatisering, hardere konkurranse og større økonomiske forskjeller. Nyliberalismen fikk sitt gjennombrudd med president Ronald Reagan i USA (fra 1980) og statsminister Margaret Thatcher i Storbritannia (fra 1979), og den erstatter gradvis «blandingsøkonomien» som har hørt sammen med de kapitalistiske velferdsstatene. I Norge har nyliberalismen i stor grad vunnet fram i Aps ledelse,

som går vekk fra politisk styring til fordel for «markedsmekanismer» på stadig flere områder (eksempler er innføring av den markedsliberalistiske EØS-avtalen som binder Norge til reglene for EUs indre marked, privatiseringa av Statoil og Telenor og omorganisering av sykehusene til økonomisk ansvarlige «foretak» (bedrifter) fra 1. januar 2002). Under nyliberalismens epoke har økonomiske forskjeller økt kraftig, også i Norge. Nyliberalismen kan forstås som et uttrykk for at overklassen har «sagt opp» klassekompromisset som lå til grunn for velferdsstatene.

Den virkelige

solid

Det er tirsdag, kl 13 lokal tid. Tolv vinterbleke nordmenn kommer ut i ankomsthallen på flyplassen i Recife, Brasil. Tropeheten slår imot dem. De ser slitne ut, med glinsende svetteperler i ansiktet.
– Der er de! roper en brasilianer og peker mot blekansiktene.

30 brasilianere styrer til og kaster seg over dem, de hilses velkommen med mandige håndtrykk og kyss på begge kinn, med brasiliansk allsang og 12 røde capser i velkomstgave. Den første norske solidaritetsbrigaden til Brasil har nettopp møtt De jordløses bevegelse (MST) for første gang.

Siden Latin-Amerikagruppene i Norge (LAG) sendte sin første solidaritetsbrigade til Nicaragua tidlig på 1980-tallet har flere hundre nordmenn bodd og arbeidet sammen med fattige bønder i Latin-Amerika. I år har LAG valgt å samarbeide med De jordløses bevegelse i Brasil – MST (Movimento dos trabalhadores rurais Sem Terra).

Solidaritet og læring

LAG har gjennom mer enn tjue

år samarbeidet med folkelige bevegelser og ikke-statlige organisasjoner i Sør-Amerika og Mexico. Vi har sendt solidaritetsbrigader til den fjerneste og mest gudsforlatte landsby i Guatemala, til markene i Nicaragua, fjellene i El Salvador, og til zapatistene i delstaten Chiapas i Mexico. Og nå, i år 2002, har vi altså sendt vår første brigade til Brasil.

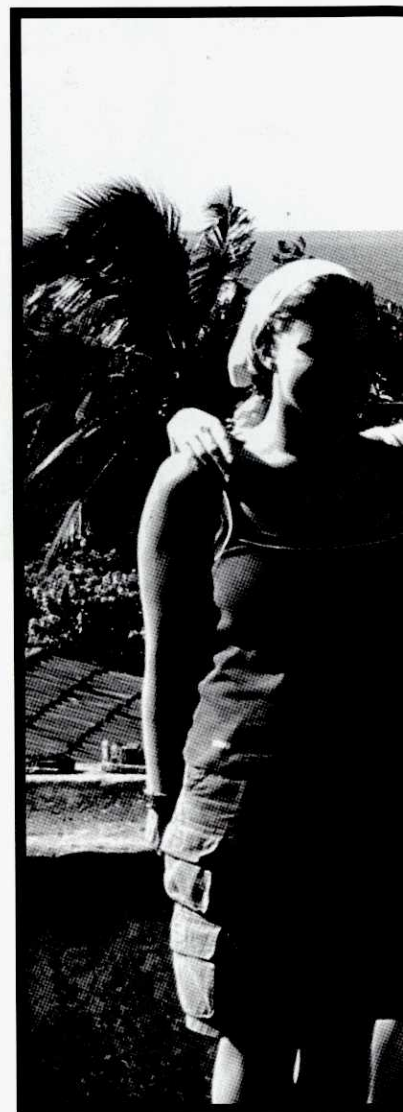
Solidaritetsbrigadene har to mål: Det første går ut på å vise solidaritet med mennesker som organiserer seg og kjemper for bedre livsvilkår. Det andre handler om læring. Når du sjøl lever på landsbygda eller i de fattigste bydelene i storbyer i Latin-Amerika, får du kunnskap som du *aldri* kan lese deg til i en bok. De erfaringene brigadistene kommer hjem med, er gull verdt fordi det handler om

egenopplevde hendelser. Publikum lytter når foredragsholderen kan forklare abstrakte, strukturelle problemstillinger ut i fra egne erfaringer. Vi kan lese om Verdensbankens strukturtilpasningsprogram som fører til kutt i statlige overføringer til skole og sykehus, og forstå at dette ikke er bra. Men brigadisten kan fortelle om sin vertsfamilie som på grunn av denne politikken ikke hadde råd til medisiner og dyr behandling på private klinikker. Dét er eksempelet som mangler i rapportene fra FN eller i læreboka i sosialøkonomi...

Fra marginalisering til innflytelse

Hvorfor vil LAG etter nesten 20 år i Latin-Amerika sende brigader til Brasil? Svaret er enkelt: Fordi MST er en av Latin-Amerikas viktigste sosiale bevegelser. MST organiserer halvannen million brasilianere, og er etablert i 23 av landets 27 delstater. MST har klart å organisere marginaliserte grupper som jordløse, sesongarbeidere, analfabeter, arbeidsløse og fattige; grupper som tidligere aldri har vært organisert eller utgjort noen politisk kraft. Gjennom denne organiseringen og gjennom allianser med andre bevegelser og organisasjoner er MST en kraft som må tas hensyn til, og en av de brasilianske myndighetenes sterkeste og mest kritiske oppponenter.

LAG har i mange år hatt kontakt med De jordløses bevegelse, og vi har arbeidet med å bygge ut et bredt støttenettverk for MST her i Norge. Organisasjoner som Kirkens Nødhjelp, Utviklings-

Årets brigade. Disse 12 brigadistene ska

fondet, Norges Vel, Kirkens U-landsinformasjon, Care, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og LAG utgjør samarbeidsutvalget for MST, som støtter to MST-prosjekter.

Informasjon som beskyttelse

I samarbeidet mellom MST og LAG er det ikke penger til utviklingsprosjekter som spiller hovedrollen. Brigadene har bare med seg seg penger til å dekke

Fakta: LAG

Hva er Latin-Amerikagruppene i Norge?

Latin-Amerikagruppene i Norge (LAG) er en partipolitisk uavhengig solidaritetsorganisasjon med over 700 medlemmer og 9 lokallag fordelt over hele landet.

Hva gjør LAG?

Gjennom informasjonsarbeid i Norge ønsker LAG å skape økt bevissthet blant folk i Norge om forholdene i Latin-Amerika. LAG samarbeider med og støtter folkelige organisasjoner på kontinentet. Dette er for eksempel opprørsbevegelser

som zapatistene i Mexico, MST i Brasil, menneskerettighetsorganisasjoner, kvinneorganisasjoner, bondeorganisasjoner og fagbevegelse. Les mer på www.solidaritetshuset.org/lag

Hva er LAGs solidaritetsbrigader?

LAG sender hvert år to brigader med 12 personer til Latin-Amerika i samarbeid med lokale organisasjoner. Brigadene bor og jobber sammen med folk på landsbygda. Les mer på www.solidaritetsbrigade.org

dariteten

Line Hegna
brigade@online.no

bringe 3 måneder på det brasilianske bondelandet sammen med MST-aktivister.

Foto: Eivin Winsvold

egne utgifter til mat og opphold, samt en liten sum til å kjøpe materialer med. Hvis brigaden deltar i bygging av et hus, kan de for eksempel bidra med penger til planker og bølgeblekketak. Hvorfor vil MST likevel samarbeide med LAG, når det ikke er noen penger å hente hos oss?

Både for LAG og MST er informasjon viktig. De jordløses bevegelse jobber systematisk med

å informere og orientere det internasjonale samfunn om arbeidet sitt. De vet at et godt utbygd, internasjonalt nettverk kan bety forskjellen på liv og død for en del av aktivistene deres. Et internasjonalt nettverk kan nemlig både gi beskyttelse og politisk støtte. Menneskerettighetsbruddene mot MST-aktivister er mange. Derfor er det en beskyttelse i at verdenssamfunnet vet hva som skjer.

Hvis MST-aktivister blir arrestert eller på annen måte utsatt for trakassering og brudd på menneskerettigheter, kan samarbeidspartnerne i Norge gjøre norske myndigheter klar over dette, og jobbe for at de tar det opp med brasilianske myndigheter.

LAG støtter bevegelser som kan bidra til endring. MST er i høyeste grad en slik bevegelse.

Allerede har 300.000 familier fått jord som følge av jordokkupasjonene, og mange flere vil følge etter. Derfor har vi en solidaritetsbrigade hos MST nå, og derfor kommer vi til å sende brigader dit i framtiden.

Line Hegna er prosjektleder for LAGs solidaritetsbrigader.

Sosialisme, for eksempel

av Jørgen Strickert
jorgen@sosialisme.no

Hvorfor kan ikke politikerne snakke om noe viktig, for eksempel sosialisme?

Er det mulig å se for seg norske toppolitikere i snakk om været? Ja, nemlig sånn:

Valgerd Svarstad Haugland: – Du verden, for eit ufyselig regnvær!

Jan Petersen: – Ja, jommen sa jeg smør.

Lett som en plett. Er det mulig å se for seg norske toppolitikere i snakk om hva slags system som egner seg best for menneskene? Ja, det er mulig, men det virker ikke så veldig troverdig:

Jens Stoltenberg: – Denne kapitalismen fører jo bare til fattigdom og nød overalt! Forskjellene øker og vi står i fare for å ødelegge livsgrunnlaget på jorda.

Carl I. Hagen: – Du sier noe. Er det mulig å organisere økonomien på en måte som setter mennesker og natur i hovedsetet, i stedet for det stadige jaget etter profitt?

Dette er naturligvis latterlig. For det første er det vanskelig å se for seg Carl I. Hagen være enig med noen som helst. Men viktigere: Toppolitikere har ikke sånne samtaler. Dette er et paradoks: Vær og føre, forhold som politikerne med respekt å melde har svært begrenset innflytelse over, diskuterer de med liv og lyst. Men spørsmålet om hva slags samfunn som egner seg – systemdebatt – nei, dét skulle tatt seg ut!

Mye av det samme kan vi si om folk flest, nemlig arbeider-

klassen (bortsett fra at den ofte formulerer seg klarere enn politikere). Det er lite systemdebatt på norske kantiner, lærerværelser og pauserom. Været, derimot, og en rekke andre uforandelige, gudegitte fenomener slår vi gjerne av en prat om, sjøl om det er fint lite vi kan gjøre fra eller til.

Forklaringa er enkel: Å tro noe annet enn det bestående – for eksempel sosialisme – er i beste fall sjarmerende naivt. I verste fall er det virkelighetsfjernt drømmeri. Som kjent er kapitalismen historiens endestasjon. Alle andre samfunnssystemer har vist seg ute av stand til å bringe menneskeheten framover, for eksempel til månen. Men hvis man likevel skulle være av den absurde, statsfiendtlige formening at det er mulig, ja kanskje til og med ønskelig eller nødvendig, å finne andre måter å organisere samfunnet på – rett og slett si “morna, kapitalismen” – er det kanskje ikke så dumt med litt virkelighetsfjernt drømmeri. Dessuten kan det jo være greit å snakke om noe annet enn været en gang i blant.

En annen verden?

I skrivende stund er en sånn virkelighetsfjern og naiv bevegelse på Europaturné. Nå tenker vi ikke på The Rollig Stones, men den kapitalismeskeptiske bevegelsen mot nyliberalismen. Den reiser rundt overalt der makta møtes, protesterer i gatene og

påstår skamløst at det kapitalistiske systemet er avlegs, livsfarlig og steike dumt. Den vil ha noe annet. Det verste er at det finnes tilsvarende bevegelser i sør, i mange land i den tredje verden. Her er menneskemengdene enda større og kravene enda frekkere, men de er ikke så mye på tv. Det er altså ganske mange som begynner å bli enige om kapitalismens udugelighet, og vil ha noe annet. De mener at en annen verden er mulig. Men hva skal dét bety?

Sosialisme, for eksempel

Her vil jeg slå et slag for sosialismen. Sosialismens store fortrinn, sammenlignet med for eksempel kapitalismen, er at det er flertallet, i stedet for mindretallet, som har makta i samfunnet. I stedet for at bedriftseiere og et utvalg politikere og byråkrater styrer utviklinga på sine premisser, betyr sosialismen muligheten for at det store flertallet av menneskene tar kontroll. Dette er for det første atskillig mer rettferdig, men i tillegg er det stor fare for at viktige avgjørelser blir lure, i motsetning til dumme, når flere er med på å ta dem. Tesen om at et stort antall kokker med nødvendighet fører til mer søl enn for eksempel en eller to kokker, gjelder bare for trange og beskjedent utstyrte kjøkken og vil bli gjort til skamme med sosialismen. Jo flere kokker, jo større er sjansen for at alle får mat de liker.

Folk, ikke forretning

Kjernen i sosialismen er at flertallet tar makta over all den viktigste produksjonen, og utvider demokratiet til også å gjelde økonomien, ikke bare hvem som skal ut av Big Brother-huset. Det blir slutt på at noen eier og andre bare jobber. Mye mer rettferdig å bytte på. Samtidig kan en frigjøre ganske store summer som eller ville gått med til verdige hytter på Hafjell, leiligheter om bord på *The World* og andre strengt tatt unødvendige formål. Disse pengene kunne komme til nytte på måter som mange vil hevde er atskillig mer sympatisk enn luksusforbruket til ledelsen ved Hotell Cæsar og vennene dens.

En munter trikkefører

For eksempel: Til og med folket og røverne i Kardemomme by skjønner viktigheten av å ha en pålitelig trikk, til tross for at de ellers virker litt endimensjonale og primitive. Også mange virkelige norske byer har et slags kollektivtilbud. Men det praktiske med busser, trikker og t-baner kommer ofte helt i skyggen av det kjedelige faktum at det koster skjorta å reise med dem. I et samfunn som velger folk og fornuft framfor profitt og røvere, vil imidlertid billetter, stampling og kontrollører være overflødige. Med sosialisme, for eksempel, virker det rart at det skal koste penger å bruke de kollektive reisemåtene. Det er heller ikke utenke-

lig at litt av trikkefører Syvertsens munterhet kommer av at han slapp å plage passasjerene for penger i tide og utide.

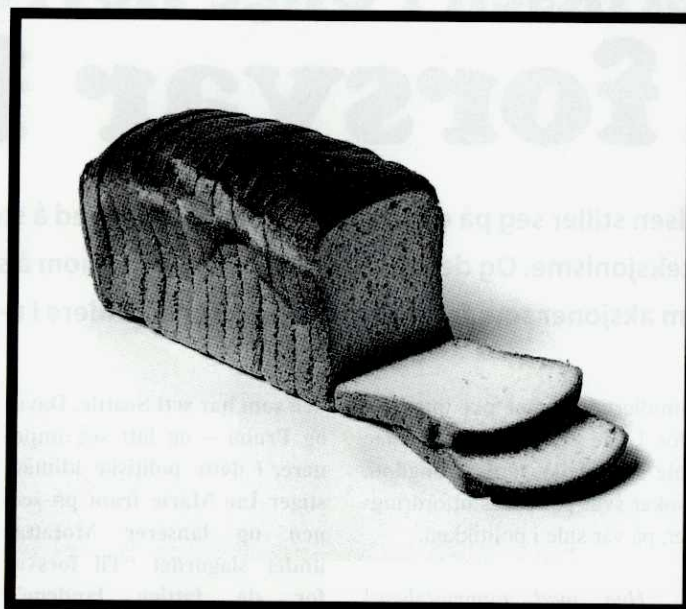
Gratis mat og hus

Et av kapitalismens største svakheter, er at den har en lei tendens til å bre om seg med økonomiske skjevheter, fattigdom og nød. Dette kommer av profittthensynet, som de fleste oppegående bedriftseiere setter høyere enn de fleste andre hensyn. Med sosialisme stiller det seg annerledes. Hvis vi skulle finne på å innføre sosialisme i Norge, for eksempel, bør vi allerede samme ettermiddag treffe tiltak for å dekke menneskenes elementære behov. Det er ingenting som taler imot å gjøre de viktigste matvarene gratis. Brød og smør er varer som er helt nødvendige for ethvert smørbrød. Og melk er som kjent en vare mange bare må ha. Samtidig er det neppe noen fare for overforbruk om disse varene skulle bli gratis, skjønt én og annen tjukkas må vi regne med.

Samtidig bør alle ha rett til å bo et sted som ikke er en park eller et portrom. I dag står kontorlokaler og leiligheter tomme mens bolighaier knegger og godter seg. Det er naturligvis greit med knegging og godting, men ikke når det går utover noen. I stedet burde sosialismen sikre alle mennesker gratis husvære, og mer meningsfulle ting å godte seg over.

Spennende politikk!

Så langt har vi sett på noen få enkle tiltak som hadde gjort livet bedre, eller i det minste levelig. Helt enkle ting. Det mest absurde og virkelighetsfjerne med sosialismen er imidlertid at politikk vil bli viktig igjen. I dag er politikk foredlet (eller forpurret) til et taktisk spill om hvem som kan framføre de mest innlysende og selvsagte klisjéer på en mest mulig fengende måte, ikke ulikt moderne pop-musikk. Svært få av oss har noe forhold til politikken. Enda færre har et forhold til en

Brød – kan du tenke deg et smørbrød uten?

Foto: Brødfotografen

politiker. Det første kommer av at politikken rent faktisk ikke er så viktig, fordi den handler om alt annet enn det som virkelig er viktig, nemlig økonomien. Det andre kommer av at politikerne ofte er monomane, kjedelige, eldre menn som helst gifter seg med hverandre.

Sosialismen, derimot! Hvis også økonomien blir underlagt folkestyret, blir det mer meningsfullt å diskutere den. Hvis ikke blir økonomien som været. Den bare er der, uforandelig og uforutsigelig. Under sosialismen er det vi som bestemmer over økonomien, da blir det med ett mer spennende å diskutere den.

Men da trengs noen tiltak for å gjøre denne diskusjonen så bra som mulig. For eksempel disse:

Mer demokrati

I dag jobber vi mye lengre enn nødvendig. Ofte rundt åtte timer om dagen, mens mesteparten av verdien vi skaper på denne tida går i lomma til en eller annen møring. Med sosialisme er det ingen grunn til det – for målet er ikke lenger å fø på altfor rike møringer. Vi kan dermed kutte ned arbeidstida betraktelig, kanskje til seks, fem eller fire timer. Dette ville for det første være veldig behagelig. For det andre ville det frigjøre tid, sånn at vi i mye større grad enn i dag kunne være med i demokratiet. Under kapitalismen har vi ikke tid til

demokrati. Derfor utøver vi demokrati i cirka et og et halvt minutt annet hvert år. Det sier seg selv at det lett blir slurv på denne måten.

Under kapitalismen har vi ansatte politikere, som har som eneste oppgave å ha makt over andre. Dette har vist seg å ha negative sider, som moralisme, viktigerisme og ubehagelige mennesker med mangelfulle sosiale antenner. Mye lurere å dele på, såkalt maktrotasjon. På den måten sikrer vi at så mange som mulig får ta del i festlighetene og samtidig reduserer vi faren for sosiale utskudd. Vi skal for eksempel ikke utelukke muligheten for at Thorbjørn Jagland kunne vært en ålreit og likandes kar, hvis han bare hadde fått utvikle seg i frihet.

Flkstr?

Kapitalismen ser helst at kvinner holder seg hjemme. På den måten trenger den ikke å ta hensyn til å passe unger, fø på arbeiderne og vaske klær og servise. De fleste kvinner er uenige med kapitalismen på dette punktet. De foretrekker å gjøre det de har lyst til, og flere og flere gjør nettopp det. Kapitalismen reagerer på dette ved å lokke med kontantstøtte og andre kristne verdier, for at damene skal trives bedre på kjøkkenet.

Sosialismen, derimot, skal være folkestyre. I og med at

kvinnene er halve befolkningen, må de også være med. Ellers blir det nemlig ikke folkestyre, men i beste fall flkstr. Derfor må sosialismen oppføre seg på en måte som tar sikte på å overskride kapitalismens gamle mønster for hvordan arbeid og demokrati skal organiseres. Det må for eksempel bli like naturlig å bo alene eller sammen med sju eller ni som sammen med mann og barn og hund og bil. Derfor trenger ikke husene å se ut som nå, med plass til mann og barn, med garasje og hundehus. For eksempel kan man bygge om garasjen til et soverom, eller et rockeverksted. Eller man kan bruke hundehuset til å oppbevare ulike gjenstander, for eksempel duk, snor og hjulvisp. Her er det nemlig bare fantasien som setter grenser.

SamfunnsFiction

Et afrikansk ordtak sier: "Det trengs en hel landsby for å oppdra et barn". Dette må tas med en klype salt. Det kan for eksempel tenkes at hver landsby må oppdra flere enn ett barn, avhengig av størrelsen på landsbyen. Men det afrikanske prinsippet står ved lag: Det er ikke en enkeltes jobb å oppdra unger, sosialismen bør innebære et brudd med gamle tradisjoner, og framelske nye og mer fornuftige måter og gjøre ting på. Det fins ikke noe afrikansk ordtak som sier: "Kvinner bør delta i demokratiet og arbeidet i landsbyen på lik linje med menn og erobre en stadig større del av det offentlige rommet i landsbyen". Men det burde det.

Dette er bare noen av de vulgære fantasiene virkelighetsfjerne utopister sliter med til daglig. Sånn svimer vi omkring i drømme uten å gjøre det slag, mens herskerklassen forbereder neste krig. Er sosialisme mulig, ønskelig og nødvendig? Er diskusjon om sosialisme mulig, ønskelig og nødvendig? Vel, det er i alle fall bedre enn alternativet – å snakke om været under kapitalismen.

Ine Marie Eriksen i Unge Høyre: – Til forsvar for de

– Antiglobaliseringsbevegelsen stiller seg på de rikes side. Den gjør det ved å støtte rike, franske bønder i deres krav om proteksjonisme. Og den gjorde det i Seattle gjennom å samarbeide med amerikansk fagbevegelse om aksjoner som fører til problemer for arbeidere i u-land!

Sjøl en hardbarket radikaler må innrømme at det fins et meget sjarmerende trekk ved Unge Høyre: De legger ikke fingra imellom. Vi på venstresida veit hvor vi har dem – disse lyseblå frihetselskerne med EU-stjerner i blikket – de er for kapitalismen, for frihandel, og de sier det. Høyt og tydelig! Noe ganske annet enn en viss gjeng sosialdemokrater, som gjennomfører Høyres partiprogram, men som i festtalene prater seg varme og gode om solidaritet, samhold og fellesskap...

Ine Marie Eriksen innfrir forventningene vi har til en ung, fremadstormende politiker på høyrefløy, med ett unntak; hun er dyktig, korrekt og stilsikker – men ikke det minste glætt, tvertimot framstår hun som en fordømrade sympatisk person. Det er først når vi retter fokuset fra personen til politikken at vi aner stålet bak fløyelen. Vi tok turen til Høyres Hus for å finne ut hva erkefienden mener om bevegelsen mot nyliberalismen – vi sier at “En annen verden er mulig” – men hva slags verden er det Unge Høyre ønsker seg?

– Verden over ser vi en voksende bevegelse mot nyliberalismen. Vi så det i Sør-Amerika med World Social Forum i februar, og vi så det sist her i Europa i forbindelse med EU-toppmøtet i Barcelona. Er det grunn til bekymring i Høyres Hus?

– Jeg er ganske nøktern når det gjelder denne bevegelsen. Attac har vært et blaff, både når det gjelder Norge og Sverige. Det var stor ståhei rundt oppstarten av Attac for et år siden, og medlemmene strømmet inn. Nå har det hele roet seg veldig. Vi har

imidlertid merket økt interesse for Unge Høyre etter at Attac ble satt på dagsorden; ungdom søker svar på Attacs utfordringer, på vår side i politikken.

– Hva med toppmøtebevegelsen? Den har vel økt i omfang og styrke, selv om mange spådde at den ville gå under etter 11. september?

– For å være litt stygg: Det er klart at det finnes en del proffe pøbler blant disse demonstrantene, folk som reiser rundt fra toppmøte til toppmøte for å demonstrere, men hvis egentlige engasjementet ikke stikker så dypt. Dessuten er det ikke nødvendigvis riktig å framstille dette som “den nye bevegelsen”, det fins temmelig mange der som ønsker seg tilbake til samfunnssystemer vi la bak oss for over ti år siden. Jeg vil ihvertfall ikke kalle dette “nytt”.

– For å være litt stygg tilbake: Når Unge Høyre arrangerer marsj for kapitalismen samler dere 30 folk i Oslos gater. Ikke akkurat som i Barcelona?

– He, he. Faktisk så har ikke det vært noe for oss tidligere – å gå ut i gatene – og jeg ser ingen grunn til at det plutselig skal bli det heller. Men selv om vi ikke er masstivt ute i gatene, betyr ikke det at det er mindre kraft i argumentene våre!

Ikke sjelden blir venstresida assosiert med de beste hensikter, men akk, så lite gjennomførbart og så håpløst urealistisk. I dette tilfellet må vi vel si at det er Unge Høyre som går motstrøms, som bedriver “eventyrpolitikk”: I en situasjon der Attac etableres i Norge med brask og bram, i en ver-

den som har sett Seattle, Davos og Praha – og latt seg imponere, i dette politiske klimaet stiger Ine Marie fram på scenen og lanserer Motattac under slagordet “Til forsvar for de fattige landene”! Eriksen greier ut om sitt hjerte:

– Motattac mener at vi må styrke de institusjonene som fins – som IMF, Verdensbanken, WTO – og komme fram til felles kjøpereglene. Det aller viktigste er å skape kjøpereglene som sikrer alle like muligheter på verdensmarkedet. Problemet i dag er jo at en god del fattige land ikke henger med. Vi vil derfor ha mer kapitalisme, ikke mindre. Altfor mange land er utestengt fra frihandelen, og her må de rike landene ta sin del av ansvaret. De rike landene må kutte landbrukssubsidiene sine, og åpne for import fra fattige land. Det er derfor det blir litt paradoksalt når folk som framstiller seg som forkjempere for de fattige, støtter rike, franske bønders krav om subsidier til fransk landbruk. Lederne i svært mange land i Sør vil ha mer frihandel, de ønsker tilgang til våre markeder!

– Er det en interessekonflikt mellom eliten i landene i Sør, og de breie folkemassene?

– Klart at det iblant oppstår interessekonflikt mellom eliten og folket. Men dette gjelder i mye større grad for lukkede regimer, der en ikke har mulighet til å bytte ut lederne gjennom frie, åpne valg. Lederne i de fleste land i verden idag er tross alt valgt av folket, og folket har dermed også rett til å bytte ut lederne hvis de mener at de gjør en dårlig jobb. Jeg har reist til Russland et par ganger, og jeg mener ikke at den utviklingen vi har sett der, er den

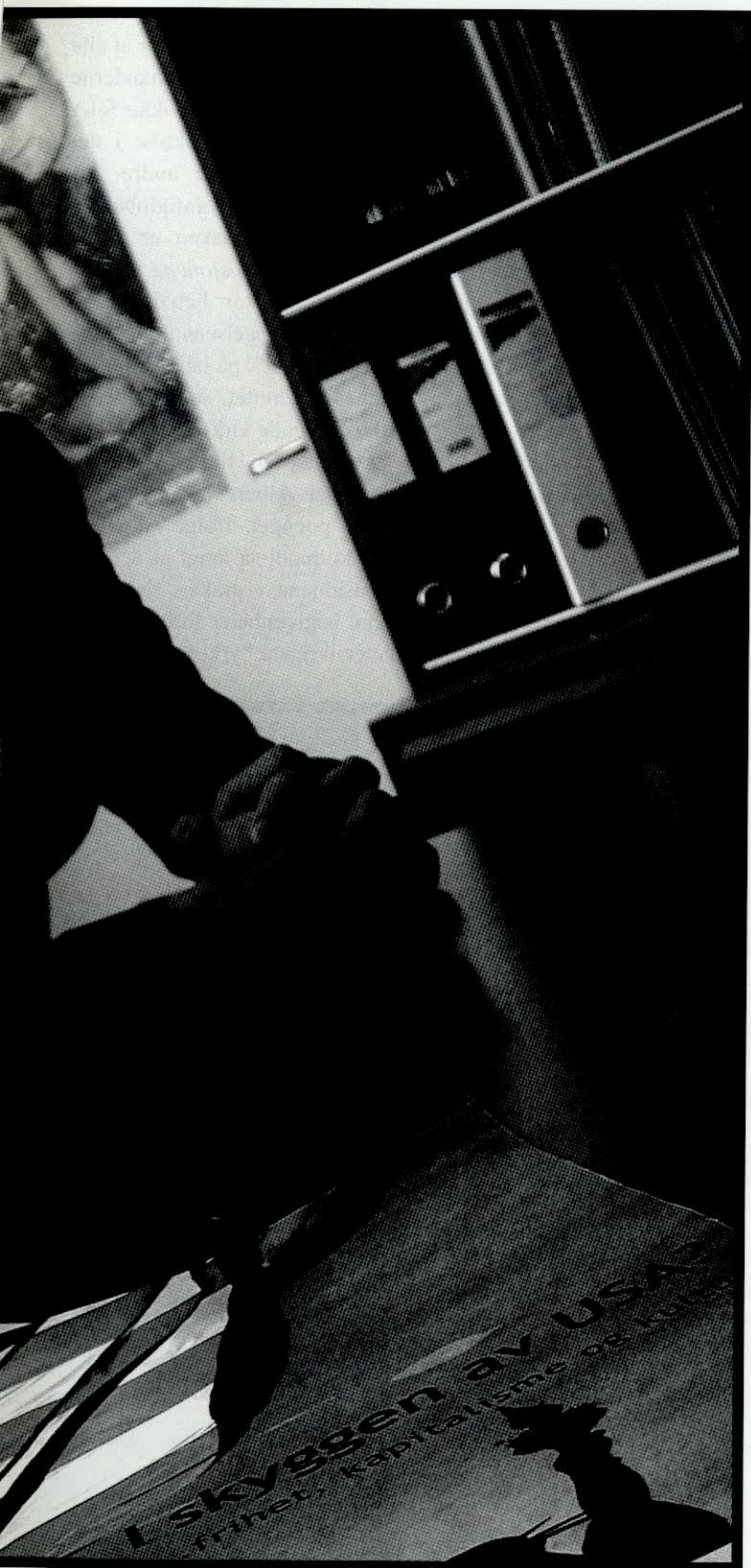

Yrkesdemonstranter. – Det er klart at stikker så dypt, sier Unge Høyre-leder Ine

fattige landene

av Bjørnar E. Moxnes
bjornar@sosialisme.no

innes en del proffe pøbler blant disse demonstrantene, hvis engasjement ikke
Marie Eriksen om antiglobaliseringsbevegelsen. Foto: Eivind Volder Rutle

beste. De gikk rett fra et kommunistisk system til en helt deregulert markedsøkonomi. Når du prater med folk der om behovet for styring av kapitalen, stiller de seg helt uforstående!

– Du nevnte felles kjøregler som et av de viktigste tiltakene mot fattigdom og skeiv fordeling. Er ikke dette bare plasterpolitikk, altså tiltak som fokuserer på utslagene av et urettferdig system, men ikke gjør noe med selve årsakene til problemene?

– Det skjer ting i verden! Antallet ekstremt fattige er redusert kjøper de siste 50 årene enn de siste 500 årene. Selv om mye gjenstår – det fins over en milliard fattige i verden – skjer det viktige og bra ting under kapitalismen. Når vi er misfornøyde med IMF sin politikk overfor fattige land, må vi inn for å påvirke! Når vi er misfornøyde med for eksempel frihandelssonene i enkelte u-land – der de overhodet ikke har arbeiderrettigheter – så må vi naturligvis gjøre noe med dette. Men, det blir feil å legge skylda for frihandelssonene på kapitalismen og frihandelen. Land i Vesten, som har hatt kapitalisme og frihandel i mange år, har arbeiderrettigheter og velferdsordninger. Land som først ganske nylig kom med i den internasjonale frihandelen sliter med disse frihandelssonene. Og da skyldes dette at de har et dårlig styresett, og ikke kapitalismen!

– Hva er Unge Høyres "punchline" for kapitalismen?

– Kapitalismens grunnidé er frivillighet til å inngå avtaler. Når du kjøper en flaske cola, så inngås det en avtale mellom deg som forbruker og mellom tilbyder. For hvem er egentlig markedet? Ine Marie besvarer

kjapt sitt eget spørsmål: Det er vi som sitter i dette rommet, det!

– La oss legge colaflaska til side for et øyeblikk. Når vi ser på verden idag, ser vi at det er tre industrier som tar opp mest menneskelige ressurser, mest kunnskap, og mest penger; Våpenindustrien, deretter narkotikaindustrien og på tredje plass porno- og prostitusjonsindustrien. Hvis vanlige folk utgjør markedet, hvordan kan det ha seg at dette er de tre største industriene i verden? Er dette virkelig uttrykk for folks fremste behov?

– Når det gjelder våpen så er det jo primært stater som kjøper inn disse, oftest stater som ikke er de mest demokratiske i verden. Imidlertid, folk har ansvar for å velge ledere som ikke prioriterer våpen, og dette ansvaret er det ikke vår oppgave å ta fra folk.

– Helt til slutt: Du har både argumentert for visse kjøregler og rammer for kapitalismen, og du har argumentert for friere handel. Vil du si deg uenig med Margareth Thatcher i hennes berømte utsagn: "There is no such thing as society, I know only individuals"?

– Der er jeg uenig med Margareth, vi mennesker er sosiale dyr!

Rebell forlater Høyres Hus med en noe schizofren følelse: På den ene siden har vi et Unge Høyre som står fast på at kapitalismen ikke får mindre og mindre "cred". På den andre siden har vi et Unge Høyre som skriver i siste nummeret av medlemsbladet sitt (XTRA) "Slå tilbake!", der de viser til behovet for å slå tilbake motstanderne av kapitalismen. Vi rister lett på hodet, og bestiller en cola.

av Bendik Wold
bendik.wold@klassekampen.no

Etter

**Globaliseringsmotstanden er kommet til et veiskille:
Den kan ikke tåle å være teori- og strategiløs stort lenger.**

Seatle, Davos, Washington DC, Millau, Melbourne, Praha, Seoul, Nice, Göteborg, Genova, Brussel, Oslo – det går et tilsynelatende ustoppelig demonstrasjonstog gjennom verden, og ikke et eneste av elitens toppmøter får være i fred. Ingen kan lenger benekte at antiglobaliseringsbevegelsen står for noe nytt og grensesprengende, både i sammensetning, omfang og uttrykksformer. Seattle har avfyrt en kule som rikosjetterer fra by til by, fra kontinent til kontinent, og man aner at den før eller siden kan treffe sitt mål.

En av konsekvensene er at en desillusjonert og noe fortumlet venstreside har fått frisk rødfarge i kinnene igjen. Venstreradikale teoretikere kappes om å levere de mest optimistiske og nesegruse hyllester til den nye bevegelsen; det er bare “borgerlige krefter” og “dystopikere” som lanserer kritiske bemerkninger. Alle ansamlinger av minimum to aktivister som “trekker linjene tilbake til Seattle” – ja, er ikke Seattle blitt vår tids Pariserkommune? – har krav på anerkjennende nikk og uforbeholden støtte fra resten av venstresida.

Alle erfaring tilsier følgende: Det er nettopp i slike situasjoner en bevegelse trenger kritikk. Det er nettopp i slike situasjoner det er nødvendig å ta et skritt ut til siden, ut av demonstrasjonstoget, for å observere bevegelsen litt på avstand.

Hva vil vi oppdage? At bevegelsen ikke er uten lyter og mangler. For er det ikke riktig at vi fortsatt, etter to og et halvt år, har til gode å se et “nytt Seattle” – i det minste hva oppslutning

og slagkraft angår? Er det ikke riktig å påpeke at en internasjonal antiglobaliseringsbevegelse som tenker og handler *radikalt* i ordets rette forstand – som *går til roten* av de største sosiale og økonomiske problemene i vår tid – fortsatt bare eksisterer som en mulighet?

Skuffelsen

Selv den notoriske entusiast Michael Albert, redaktør av nettmagasinet ZNet, har funnet det betimelig å analysere antiglobaliseringsbevegelsen med en ikke riktig så frådende entusiastisk innfallsvinkel som normen tilsier. Albert¹ observerer at bevegelsens vekst ikke har akselerert etter Seattle – i hvert fall ikke i USA. Mange steder har det motsatte vært tilfelle, og selv ikke i Europa har bevegelsen vært “alt den kunne være”. Albert er bekymret – med rette.

Vi så det jo allerede ved første prøvestein etter Seattle, demonstrasjonene mot IMF og Verdensbanken i Washington DC: De mangslungne og voldsomme folkemassene fra Seattle var redusert til et tusentalls kjerneaktivister med skjerf foran ansiktet. Politistyrkene kunne uten større vansker nøytralisere demonstrantene ved hjelp av pepperspray, og de borgerlige mediene kunne like enkelt avskrive demonstrantene som “ekstremister” og “pøbler”. Da IMF og Verdensbanken skulle avholde et nytt møte neste høst, utfordret de skjebnen ved å legge møtet til hovedstaden i hjertet av det Attac-herjede Europa, Praha – men resultatet ble omtrent det samme: Igjen var det flere politifolk enn demonstran-

ter; igjen fikk anarkistenes hærverk og voldsutøvelse prege nyhetsbildet, mens de fredelige aktivistene havnet i skyggen. Og plutselig ble det klart for oss at antiglobaliseringsbevegelsen ikke *med nødvendighet* ville fortsette å vokse og oppnå større legitimitet. Det kunne like gjerne gå i stikk motsatt retning. Praha kunne være siste stopp.

Så ille gikk det jo ikke; etter Praha har vi sett store demonstrasjoner i Göteborg og Genova. Men også disse markeringene har vært preget av vold og kaos (og sågar drap, riktignok fra politiets side, men kunne det ikke like gjerne vært omvendt?). Kanskje er det rett og slett på tide å fastslå at bevegelsen ikke har levd opp til de voldsomme forventningene Seattle avfødte, og at den for øyeblikket tumler rundt i farlig farvann: Dersom den ikke opplever merkbar framgang i løpet av et års tid, står globaliseringsmotstanden i fare for å bli satt tilbake til stadiet for Seattle. Og isåfall er en unik mulighet blitt utnyttet svært dårlig.

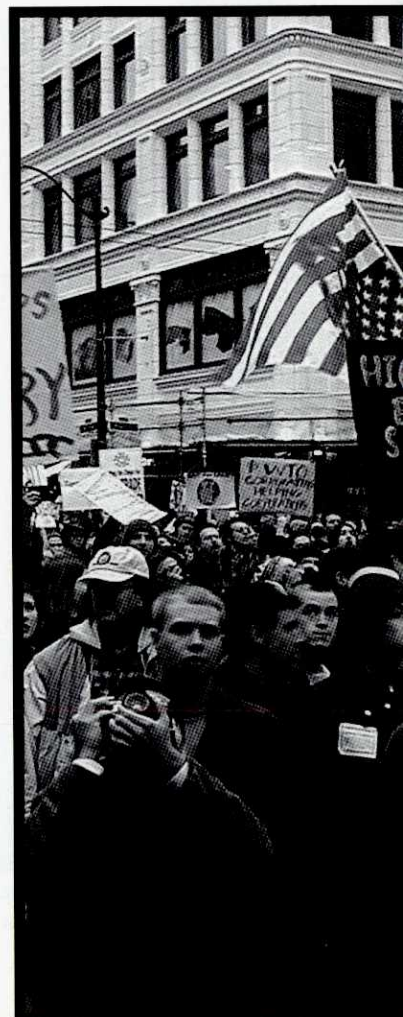
Eksklusjonen

Hva har gått galt så langt, og hva bør antiglobaliseringsbevegelsen gjøre for å rette inn kursen? Jeg skal i det følgende trekke fram tre årsaksfaktorer, hvorav den første i hovedsak har med taktikk å gjøre, mens de to siste i aller høyeste grad handler om politikk.

Første faktor: Antiglobaliseringsbevegelsen har valgt – eller lagt seg til, mer eller mindre ubevisst – en taktikk som *hemmer* mobiliseringen av nye globaliseringsmotstandere. Konkret snakker vi

om mekanismer som gjør at alle de globaliseringsmotstanderne som ennå er passive, ikke føler det naturlig å bli aktive i demonstrasjoner eller andre former for organisert antiglobaliseringsarbeid. Årsaken er at de store demonstrasjonene har fått urettmessig stor betydning på den nye bevegelsens imaginære “arbeidsplan”, på bekostning av annen utadrettet, skolerende og aktiviserende virksomhet.

Også den tidligere nevnte Michael Albert er opptatt av dette poenget. Ifølge Albert er det kommet så langt at demonstrasjonene i praksis defineres som begivenheter forbeholdt de aller ivrigste “yrkesaktivistene”

Seattle

Foto: Jørgen Strickert

– de som er i stand til å reise langt og lenge for å være i begynnelsens sentrum; de som har lyst til å leke katt og mus med politiet i en krigssone av pepper-gass og sjokkgranater, og som har tid og mulighet til å sitte noen uker eller måneder i fengsel etter demonstrasjonene. Ergo ekskluderer man høyst sannsynlig et *flertall* av den massen som utgjør det potensielle antallet aktive globaliseringsmotstandere i verden. Bredden fra Seattle vil gradvis skrumpe inn, til en sitter igjen med en håndfull kjerneaktivister med noenlunde samme sosiale bakgrunn, noenlunde samme alder og noenlunde samme poli-

tiske tilhørighet.

Det er viktig å merke seg at denne innvendingen ikke er et argument *mot* sivil ulydighet eller “ekstreme” aksjonsformer. Derimot er den et argument *mot* den *ensidige vektleggingen* av denne typen antiglobaliseringsarbeid. En bevegelse som vil vokse må legge hovedvekten på det daglige arbeidet; på opplysningsvirksomhet og aksjonisme som tar utgangspunkt i vanlige folks virkelighet. I denne sammenhengen kan organisasjonen Attac², som nettopp vektlegger sammenhengen mellom lokale problemer og globaliseringen, forhåpentligvis spille en viktig rolle.

Splittelsen

Andre faktor: *Mangelen på felles krav og målsetninger*

Det som så mange ganger er blitt hevdet å være bevegelsens store styrke – mangfoldet av begrunnelser for å delta i kampen mot globaliseringen – er også dens største svakhet. Innenfor én og samme bevegelse finner vi, for å nevne ett eksempel, folk med vidt forskjellige analyser av institusjonene det demonstreres mot. Og joda; bevegelsen kan klare seg fint uten større samordning så lenge WTO, IMF og Verdensbanken velger en konfrontasjonsstrategi overfor demonstrantene – så lenge fienden er en entydig størrelse, som i tillegg svarer aggressivt på demonstrantenes protester. Men så er spørsmålet: Hva skjer idet noen av demonstrantene blir invitert *inn i varmen*? Kan vi forvente den samme enheten den dagen de mest «spiselige» grupperingene innenfor bevegelsen takker ja til

et tilbud om forhandlinger med WTO-eliten?

Selvsagt ikke. Dette skjøner enhver makthungrig elite også. Og derfor vil antiglobaliseringsbevegelsen, så snart den oppfattes som er reell trussel, bli forsøkt oppsplittet og kategorisert i minst to leire – som henholdsvis “De forhandlingsvillige og demokratisk innstilte” og “de ekstreme og sekteriske”. Makthavernes utfordring er å gjøre tidligere kamerater til bitre fiender; således vil både aviscommentatorer, tv-journalister, politikere og andre rikssynsere bli mobilisert til å ta side for de “snille” forhandlingsvillige demonstrantene. “Inn i varmen”-strategien fungerer særlig godt overfor motstrømstenkende som lenge har følt seg ignorert og uglesett i offentligheten, og den fungerer like effektivt overfor demonstranter som overfor progressive kunstnere: Så snart motstanden er presset til å operere innenfor systemets snevre rammer (i kunstens tilfelle: innenfor systemet av legitime fortolkninger), i tråd med de anerkjente spillereglene, er den også totalt ufarlig.

Denne prosessen er allerede godt i gang. Her til lands ble den godt manifestert gjennom stormedienes voldsomme engasjement ved oppstarten av Attac Norge; plutselig fikk man det fryktelig travelt med å ta stilling for “bredden” (i praksis: Odd Einar Dørum, Truls Lie og Thorbjørn Jagland skulle kjenne seg husvarme!) i en radikal bevegelse som tidligere var blitt forsøkt tiet ihjel eller stemplet som “voldelig” og “farlig” av de samme mediene. Attac skulle bli allemannseie, og samtidig

skulle alle grupperinger som ønsket å gi Attac Norge en systemkritisk plattform, stigmatiseres og uthenges som “fraksjonister”.

Hvordan kan antiglobaliseringsbevegelsen avverge denne typen oppsplitting? Nettopp ved å våge å ta opp diskusjonen om et kortsiktig *program* for bevegelsen. Nettopp ved å våge å bruke tverrpolitiske organisasjoner som Attac til ideologisk diskusjon og skoloring, med det formål å kunne enes om en grunnleggende analyse av markedsliberalismen og dens globale institusjoner.

Å hevde at slike diskusjoner vil splitte bevegelsen i fillebiter, er det samme som å avskrive enhver mulighet for at bevegelsen kan vokse seg sterk og slagkraftig. Antiglobaliseringsbevegelsen består av bevisste, kritiske og modige mennesker fra hele verden – *selvsagt* kan disse menneskene bli enige om mer enn Tobin-skatt, forutsatt at diskusjonene foregår på deres egne premisser

Kynismen

Den tredje og siste faktoren jeg vil trekke fram som årsak til antiglobaliseringsbevegelsens manglende framgang, har en ganske direkte sammenheng med en bestemt analyse av hegemoniet i de vestlige, senkapitalistiske landene. Derfor føles det naturlig å ta en avstikker til den slovenske sosiologen Slavoj Žižek³, som har levert viktige bidrag til teoretiseringen av vår tids herskende ideologi.

Žižek står trygt plantet i en marxistisk tradisjon, men forkaster likevel definisjonen av ideologi som “falsk bevissthet”:

Antiglobaliseringsbevegelsen har valgt en taktikk som hemmer mobilisering.

Foto: Marijke Berdahl

Dagens mennesker vet utmerket godt "hvordan saker og ting egentlig forholder seg, men likevel handler de som om de ikke visste det"⁴. Illusjonen befinner seg altså ikke på kunnskapens, men på *virkelighetens* nivå – problemet er ikke at vi ikke kjenner tingenes tilstand, men at vi *handler* som om vi ikke gjorde det. I praksis overser vi illusjonen som strukturerer vår sosiale virkelighet; vi kjenner løgnene og fantasien, men tar ikke avstand fra den.

Zizek illustrerer dette poenget med det klassiske, marxistiske eksemplet om varefetisjisme. Ifølge Marx er penger i virkeligheten en legemliggjøring av et nettverk av sosiale relasjoner, mens pengene framstår for folk som en legemliggjøring av rikdom – ja, som om denne funksjonen var en umiddelbar, naturlig egenskap ved penger i seg selv. Zizek snur Marx på hodet ved å hevde at "når [folk] bruker penger, vet de at det ikke er noe magisk ved det (...). Problemet ligger snarere i det de *gjør*; de oppfører seg i sin sosiale virksomhet *som om* penger i sin materielle tilstand er et direkte uttrykk for rikdom."⁵ Derfor, kan Zizek fastlå, er det riktig å hevde at dagens men-

nesker er fetisjister i praksis – men ikke i teorien.

Hva har så dette å gjøre med antiglobaliseringsbevegelsens framtid? Ikke så rent lite, tatt i betraktning at Zizeks perspektiv nettopp hjelper oss å forstå *den kyniske fornuft*⁶ – eller den opplyste, falske bevisstheten – som virker så lammende på all politisk handling i dagens samfunn. Zizek forteller oss at ideologisk kamp *ikke* handler om å "rive bort de slør som formodes å tildekke den nakne virkeligheten"⁷. Og dette er en analyse som tvinger oss til å oppvurdere betydningen av det å kunne lansere konkrete *alternativer* til dagens utvikling; den kyniske fornuften overskrides ikke ved "demaskering", men ved positive incentiver for endret atferd.

Her kommer vi fram til mitt siste poeng: På sikt må antiglobaliseringsbevegelsen utarbeide troverdige og inspirerende mål for en "alternativ økonomi"; ja, for et "alternativt samfunn" i ordets rette forstand. Det holder ikke å vise til et sett av felles "verdier" når bevegelsen blir avkrevd et alternativ til dagens utvikling. Det er, om vi skal være kyniske, helt *riktig* å hevde at globaliseringsmotstanderne ikke aner hvordan en verden

uten WTO, EU og USA-imperialisme ser ut. Dette forhindrer ikke framgang og mindre suksesser, men før eller siden vil potensialet være uttømt. Og da er det bare én ting som gjelder, skal bevegelsen vokse ytterligere: En motgift til massenes kyniske fornuft må bringes på banen.

Den åpenbare innvendingen mot langsiktige mål og visjoner er at enhver diskusjon om overgripende strategier vil skape splittelse blant globaliseringsmotstandere. Igjen er det nødvendig å snu denne innvendingen på hodet: Det er *mangelen* på diskusjon om visjoner og alternativer som før eller siden vil splitte bevegelsen. Dersom bevegelsen på egen hånd legger premissene for diskusjonen, ligger man i det minste et nødvendig hestehode foran sine kritikere.

Det er lite å tjene på å vike unna problemstillinger som før eller siden vil bli presserende – og helt avgjørende for om globaliseringsmotstanden skal gå inn i historiebøkene som et kortvarig blaff, eller utvikle seg til en reelt systemoverskridende kraft.

Noter:

1. Albert, Michael: «The movement against neoliberal globalization from Seattle to Porto Alegre», <http://www.zmag.org/albertgrecetalk.htm>
2. Attac Norge, <http://www.attac.no>
3. Zizek, Slavoj; Ideologiens sublime objekt. Spartacus Forlag, 2001.
4. Zizek 2001: 40 f.
5. Zizek 2001: 39.
6. Begrepet »den kyniske fornuft» låner Zizek fra tyskeren Peter Sloterdijks bestselger Kritik den kynischen Vernunft (1983).
7. Zizek 2001: 37

Vite meir?

Solidaritetssugen? Ein liten brigadist i magen? Rebell gjer deg tipsa som førar deg vidare inn i sør-entusiastens verd:

Sigrid Staurset
sigrid@socialisme.no

Bøker:

Globaliser kampen, globaliser håpet

Utviklingsfondets bok om nyliberalismen og kampen mot den. Mottoet er: Ei anna verd er mogleg.

No Logo

Kultbok av antiglobaliseringsrørsas framste andlet, Naomi Klein.

Latin-Amerikaårboka

Latin-Amerikagruppene i Noreg gjer ut denne boka med artiklar om økonomi, politikk og solidaritet kvart år.

Lenker:

Internasjonalt:

Via Campesina

Internasjonal organisasjon for småbønder i Asia, Afrika, Amerika og Europa. Jobbar aktivt mellom anna for jordreform og kvinnefrigjering.

ns.rds.org/hn/via

MST (Moviment dos trabalhadores rurais sem Terra, Dei jordlauses rørsle)

Brasiliansk organisasjon for jordlause landarbeidarar. For meir informasjon, sjå lengre fram i heftet.

www.mst.org.br

PT (Partido dos Trabalhadores, Arbeidaranes parti)

Brasiliansk sosialistisk parti. MST stør dette partiet foran valet i oktober 2002, der presidentkandidaten til PT ligg betre an enn nokon gong før.

www.pt.org.br

Attac

Internasjonal frihandels- og globaliseringskritisk rørsle som mellom anna har som mål å innføre skatt på valutaspesulasjon.

www.attac.no (Attac i Noreg), www.attac.org (internasjonalt Attac)

World Social Forum

Enorm, årleg konferanse i Porto Alegre i Brasil. Tema for sist konferanse var globaliseringas effekt og alternativar for endring.

www.worldsocialforum.com

I Noreg:

Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Organisasjon for norske bønder. Jobbar mellom anna for auka matvaretryggleik og satsing på distriktpolitikk og mot auka liberalisering. Er med i Via Campesina.

www.smabrukarlaget.no

Utviklingsfondet

Norsk organisasjon med hjelp-til-sjølvhjelp-

prosjekt i fleire land, blant anna saman med MST i Brasil.

u-fondet.no

FOKUS (Forum for kvinner og utviklingsspørsmål)

Norsk kvinnenettverk, jobbar med kvinner og solidaritet.

www.fokuskvinner.no

Latin-Amerikagruppene i Noreg

Solidaritetsorganisasjon, arrangerar mellom anna to 3-månaders brigadar til Latin-Amerika kvart år.

solidaritetshuset.org/lag (LAG sentralt), www.brasilsolidaritet.com (Brigaden som er i Brasil).

Operasjon Dagsverk (OD)

Norsk solidaritetsaksjon som mobiliserar skuleelevar til å jobba ein dag for eit prosjekt i sør. OD har hatt mange prosjekt i Brasil.

www.od.no

Solidaritetshuset

Norsk felleskap for solidaritetsorganisasjonar, husar alt frå ATTAC til Afghanistan-komiteen.

solidaritetshuset.org

SAIH (Studentenes og Akademikernes Internasjonale Hjelpfond)

Organisasjon som stør utdannings- og informasjonsprosjekt i fleire land i sør under mottoet «utdanning for frigje-

ring».

solidaritetshuset.org/saih

Raud Ungdom (RU)

Revolusjonær, sosialistisk ungdomsorganisasjon. Har kampanje om liberalisering og 3. verda i 2002.

socialisme.no

Global.no

Solidaritetsrørsas eigen nettportal. Nyhende, temasider og lenker.

www.global.no

Media:

Indymedia

Internasjonalt, systemkritisk nyheitsnettstad.

indymedia.no (norsk Indymedia), www.indymedia.org (internasjonalt Indymedia)

Klassekampen

Revolusjonær dagsavis med omfattande dekning av den internasjonale kampen mot nyliberalismen.

www.klassekampen.no

3. Verden Magasinet X

Solidaritetsblad som kjem ut seks gonger i året.

solidaritetshuset.org/x

KLASSEKAMPEN

B-blad

Rebell, Prinsengata 14, 7012 Trondheim

